

Arbeidsavklaringspenger

En sammenligning med erstattede ordninger

En empirisk analyse

av

Linn Krokedal

Masteroppgave

Masteroppgaven er levert for å fullføre graden

Master i samfunnsøkonomi

Universitetet i Bergen, Institutt for økonomi
[Juni 2022]

UNIVERSITETET I BERGEN

Forord

Først og fremst vil jeg rette en stor takk til veileder Espen Bratberg for god oppfølging og gode tilbakemeldinger. Jeg vil også takke de ansatte som drifter tjenesten microdata.no for god hjelp underveis. Denne masteroppgaven representerer slutten på en strålende studietid, og jeg vil takke alle som har bidratt til å gjøre den uforglemmelig.

Linn Krokedal

Bergen, 1. juni 2022

Sammendrag

Arbeidsavklaringspenger ble innført i 2010 og ble da erstattet for yrkesrettet attføring, rehabiliteringspenger og tidsbegrenset uførestønad. Målet med masteroppgaven er å undersøke hvorvidt innføringen av arbeidsavklaringspenger medførte en endring i andelen som kommer i – eller tilbake til arbeid etter endt mottakerperiode, sammenlignet med de erstattede ytelsene. Oppgaven sammenlikner også utfall som inntekt, antall arbeidstimer og andel på uføretrygd, i årene etter innvilgelse.

Jeg bruker registerdata for den norske befolkningen, tilgjengeliggjort via microdata.no til å studere sysselsettingseffektene av innføringen. Ved hjelp av en differanse – i – differanse metode finner jeg at andelen som kommer i jobb fem år etter innvilgelse av ytelse, er større for mottakere av arbeidsavklaringspenger enn mottakere av de erstattede ordningene. Resultatene viser også at innføringen av arbeidsavklaringspenger har en positiv effekt på inntekt og antall arbeidstimer. Ved å skille analysen etter kjønn, viser resultatene at menn i gjennomsnitt har størst effekt av innføringen, både på inntekt, antall arbeidstimer og arbeidsdeltakelse. De som har inntekt over 6 G året før innvilgelse har størst sannsynlighet for å være i arbeid fem år etter innvilgelse og har også størst effekt av innføringen av AAP. Flere kom i arbeid etter innføringen av AAP, og i tillegg hadde flere innvilget uføretrygd. Resultatene kan tyde på at innføringen av AAP har oppnådd sin hensikt med å avklare mottakere på en mer effektiv måte enn for de erstattede ordningene. Grunnet ulik seleksjon inn i behandlings – og kontrollgruppe kan vi ikke med sikkerhet fastslå at det er innføringen som medfører disse positive effektene på arbeidstilbudet.

Innhold:

<i>Forord</i>	<i>i</i>
<i>Sammendrag</i>	<i>ii</i>
<i>Innhold:</i>	<i>iii</i>
<i>Figurer:</i>	<i>iv</i>
<i>Tabeller:</i>	<i>iv</i>
<i>1. Introduksjon</i>	<i>1</i>
<i>2. De norske trygdeordningene</i>	<i>3</i>
2.1 Institusjonell bakgrunn	<i>3</i>
2.3 Det Norske velferdssystemet i en internasjonal sammenheng	<i>5</i>
2.4 De ulike ordningene	<i>6</i>
2.5 En sammenlikning av ordningene:	<i>9</i>
<i>3. Velferdsstaten som forsikring</i>	<i>11</i>
<i>4. Litteratur</i>	<i>14</i>
<i>5. Metode</i>	<i>18</i>
5.1 Kausalitet	<i>18</i>
5.2 Utfallsvariabel	<i>19</i>
5.3 Differanse-i-differanse	<i>19</i>
<i>6. Data</i>	<i>25</i>
6.1 Microdata.no	<i>25</i>
6.2 Begrensninger i Microdata.no	<i>26</i>
6.3 Bearbeiding av data	<i>26</i>
6.4 Svakheter ved datagrunnlag	<i>27</i>
6.4 Utvalg	<i>28</i>
6.5 Variabler	<i>30</i>
<i>7. Deskriptiv statistikk</i>	<i>34</i>
<i>8. Resultater</i>	<i>38</i>
<i>9. Diskusjon</i>	<i>47</i>
<i>10. Konklusjon</i>	<i>49</i>
<i>Litteraturliste</i>	<i>50</i>

Figurer:

Figur 1: Historisk oversikt over velferdssystemet i Norge	4
Figur 2: Illustrasjon av diff-i-diff	21
Figur 3: Oppsett for manuell utregning av dd-estimator	21
Figur 4: Trenden for arbeidsstatus før innvilgelse	37
Figur 5: Utvikling i andel i arbeid etter innvilgelse	41
Figur 6: Utvikling i inntekt etter innvilgelse	43
Figur 7: Utvikling i arbeidstimer etter innvilgelse	43
Figur 8: Utvikling i andel ufør og andel mottakere av midlertidige helserelevante ytelser	45

Tabeller:

Tabell 1: Variabeloversikt, antall observasjoner fra de ulike ordningene.....	29
Tabell 2: Kjønn og aldersfordeling for mottakere av AAP og tidligere ordninger	29
Tabell 3: Variabelbeskrivelse	31
Tabell 4: Deskriptiv statistikk, bakgrunnsvariabler	35
Tabell 5: Hovedresultat – arbeidsstatus, inntekt og arbeidstimer	39
Tabell 6: Diff-i-diff for arbeidsstatus gitt kjønn.....	42
Tabell 7: Diff-i-diff estimat for inntekt og arbeidstimer gitt kjønn.....	44

1. Introduksjon

Den norske velferdsmodellen bygger på grunnleggende verdier som en felles velferd, sosial utjevning, et stabilt og trygt arbeidsliv, i tillegg til like muligheter for alle, uavhengig av sosial eller økonomisk bakgrunn. Velferdsordningene i Norge er blant verdens mest generøse, og velferdssystemet i landet er svært omfattende. At størrelsen på arbeidsstyrken blir mindre i forhold til befolkningen er derfor bekymringsfullt for utviklingen av velferdssystemet. Norges befolkning eldes i et økende tempo, og i løpet av de neste 10 årene anslås det å bli flere eldre enn barn (SSB, 2020). Den anslåtte verdien av vår fremtidige arbeidsinnsats tilsvarer om lag tre-firedeler av nasjonalformuen (NHO, 2022). Det vil derfor være avgjørende for det fremtidige velferdsnivået i landet hvordan vi forvalter arbeidskraften. Dette er spesielt viktig fordi vi går mot en tid der vi vil ha flere som står utenfor arbeidsaktiv alder, i hovedsak grunnet «eldrebølgen», en stigende levealder og lav fertilitet (SSB, 2020). I tillegg, vil det trolig ikke være mulig å være avhengig av naturressurser i like stor grad som det har vært gjort de siste tiårene, i fremtiden. Når en tar hensyn til befolkningsveksten, finner en at andelen uførepensjonister har holdt seg konstant over tid. En urovekkende detalj viser dog at andelen uføre under 25 år har steget (Kann et al., 2016a). Unge har potensielt mange år igjen av arbeidskarrieren, så dette er spesielt bekymringsverdig. Effektive ordninger, som i størst mulig grad får de som har muligheten til å jobbe inn i, eller tilbake i arbeid, er derfor viktig.

Ett av NAV sine hovedmål er å få «flere i jobb». Dette legger noen føringer på hva som betraktes som gode utfall for trygdeordningen. Intuitivt kan en se for seg at faktorer som, lang varighet i jobb, flere i jobb, overgang til jobb raskest mulig og god lønn, i tillegg til stillingsprosent er faktorer som er med på å beskrive hvorvidt en ordning kjennetegner en suksesshistorie (Oslo Economics & Frischsenterert, 2022). En god utnyttelse av arbeidskraften er den beste garantien for at velferdssamfunnet, vi har i dag, kan videreutvikles og forbedres (Meld. St. 9 (2006-2007)).

I dag er det 12 år siden arbeidsavklaringspenger (AAP) ble innført. I tiden etter dette har ordningen vært emne for en rekke debatter og uenighet. Det ble utarbeidet en rekke rapporter da ordningen hadde virket i fire år. Denne oppgaven vil se på hvordan ordningen har fungert sammenlignet med de ordningene som erstattet av AAP.

Målet med oppgaven er å undersøke hvorvidt innføringen av arbeidsavklaringspenger medførte en endring i andelen som kommer i, eller tilbake til arbeid, etter endt stønadsperiode. Dette blir estimert ved hjelp av en differanse – i – differanse-modell (diff-i-diff – modell). Andre utfall vil også undersøkes, for å støtte opp under – og supplere resultatene. Utfallene blir sammenlignet med de tre erstattede ordningene samlet.

Oppgaven innledes med en kort gjennomgang av historikken bak det norske velferdssystemet, samt en beskrivelse av de aktuelle ordningene oppgaven omhandler. I kapittel tre beskrives trygd som forsikringsordning og potensielle problemer forårsaket av asymmetrisk informasjon. I kapittel fire gjennomgås nasjonal og internasjonal forskning på tema. Kapittel fem tar for seg økonometrisk metode og i kapittel seks og syv blir datagrunnlag og deskriptiv statistikk presentert. Videre blir resultater og diskusjon lagt frem i kapittel åtte og ni. Til slutt vil det i kapittel ni være en oppsummering som trekker sammen resultatene fra analysen.

2. De norske trygdeordningene

Trygdeordningene har et felles mål om «å gi økt økonomisk trygghet ved å sikre inntekt og kompensere for særlige utgifter ved arbeidsløshet, svangerskap og fødsel, aleneomsorg for barn, sykdom og skade, uførhet, alderdom og dødsfall» Folketrygdloven (1997) § 1-1. Trygdeordningene er en del av den norske velferdsstaten. En velferdsstat kan beskrives som en stat som i stor grad sørger for at samfunnets medlemmer får hjelp dersom de blir utsatt for helsesvikt, sosial nød eller tap av inntekt. Ordningen vi skal se nærmere på i dette kapitlet inkluderer sykepenger, attføringspenges, rehabiliteringspenges, tidsbegrenset uførestønad og arbeidsavklaringspenges.

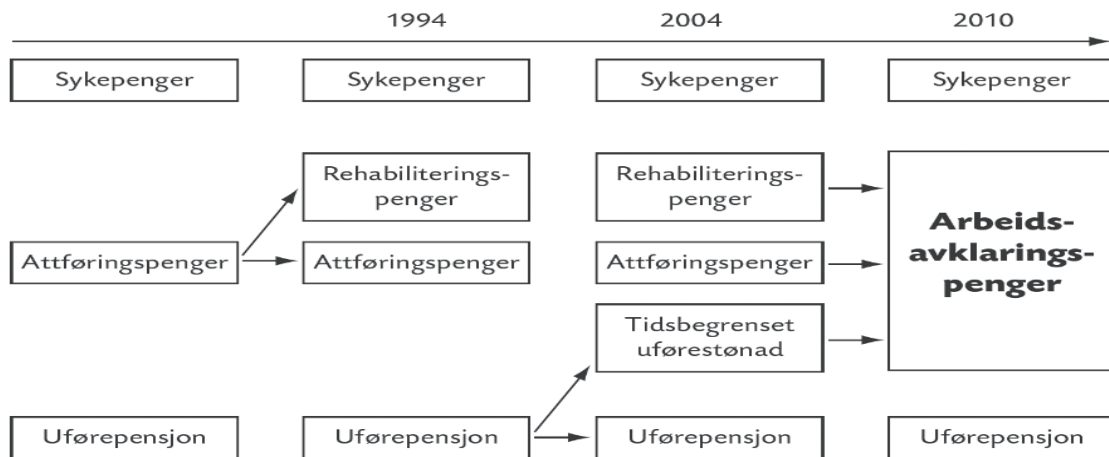
Før kapitlet innledes med den institusjonelle bakgrunnen til trygdeordningene, kan det være nyttig å gjennomgå et par begreper som går igjen i teksten. Ytelser vil videre i oppgaven skilles ved å være enten passive eller aktive. Forskjellen mellom de to handler om i hvor stor grad de bidrar til at trygdemottaker kan returnere til arbeidsmarkedet. Aktive ordninger er mer resurskrevende og benytter seg i større grad av arbeidsfremmende tiltak. Ordningene som inngår i oppgaven, gir utbetalinger til sine mottakere beregnet etter grunnbeløpet. Grunnbeløpet i folketrygden reguleres i samsvar med lønnsveksten og merkes i teksten videre som G. G tilsvarer per 1. april 2022; 106 399 kr (NAV, 2021b).

2.1 Institusjonell bakgrunn

Den norske folketrygden ble lovfestet 17. juni 1966, og trådte i kraft 1. januar påfølgende år. Loven ble senere fornyet i 1997. Da folketrygdloven ble innført i 1967, tilbød velferdssystemet i hovedsak tre ordninger. Ordningene inkluderte sykepenges, attføringspenges og uførepensjon. I løpet av 1980-tallet opplevde Norge en sterk vekst i antall uføre grunnet en for liberal praksis ved Trygderetten (NOU 2007: 4). I 1991 ble det innført en lovendring som strammet inn kravene til å kunne se på sammenhengen mellom en skade eller lidelse og nedsatt funksjonsevne. Problemet knyttet til den økte mengden mennesker som falt utenfor arbeidsmarkedet understrekes i (Meld. St. 39 (1991-1992)). Passive stønadsordninger var blitt problematisk og attføringsmeldingen introduserte begrepet arbeidslinjen, det nye begrepet ble først brukt i en setting for å styrke attføring for personer i yrkesaktiv alder, for å i større grad «motvirke en yrkesmessig passivisering» (Meld. St. 39 (1991-1992), p. 124). Det overordnede målet med arbeidslinjen har vært at flere skal kunne delta i arbeid og forsørge seg selv. Dette

vil i mange situasjoner oppnås gjennom utdanning, tiltak opplæring og arbeidsutprøving over en periode (Mandal et al., 2015).

Figur 1: Historisk oversikt over velferdssystemet i Norge

Kilde: Svele (2010)

Tidsbegrenset uførestønad ble innført i 2004, i et forsøk på å motvirke passiviseringen. Ordningen skulle virke som et alternativ til varig uførepensjon, og ble tilbudt til personer som potensielt kunne returnere til arbeid. Ordningen har i senere tid blitt kritisert for å ikke ha tjent sin hensikt, men istedenfor endt med å gjøre tilgangen til uføretrygd større. Rundt 90% prosent av de som mottok tidsbegrenset uførestønad gikk over på varig uførestønad, og ordningen kan dermed ha virket som en ekstra belastning for mottakerne på grunn av lenger ventetid på avklaring (Kann & Kristoffersen, 2014).

I videre søken på en mer effektiv ordning, ble det i St.meld. nr. 9 (2006 – 2007) foreslått en sammenslåing av tidsbegrenset uførestønad, yrkesrettet attføring og rehabiliteringspenger. Begrunnelsen bak denne sammenslåingen, baserte seg på å få de ulike yrkesrettede tiltakene mer samordnet, samtidig skulle det bli et sterkere fokus rundt arbeidsrettede tiltak for å i større grad få de med potensiale, i eller tilbake i jobb. Arbeidsavklaringspenger ble introdusert i Ot.prp. nr. 4 (2008-2009), og senere innført i 2010. Ordningen skulle treffe den samme målgruppen som de tre foregående ordningene. Det skulle bli et større fokus på arbeidsevnevurdering, samt tettere oppfølging av hver enkelt mottaker, slik at den enkelte skulle få tilrettelagt etter sitt eget bistandsbehov.

2.3 Det Norske velferdssystemet i en internasjonal sammenheng

I en utredning gjort av OECD (2010) gjennomgås funn knyttet til de ulike trygdeordningene i OECD-land. Velferdssystemene til medlemslandene blir delt inn i tre kategorier: sosialdemokratisk, korporativ og liberal. Norge sitt velferdssystem er klassifisert som sosialdemokratisk. Land med tilsvarende definerte velferdssystem inkluderer Danmark, Sverige, Finland, Nederland, Sveits og Tyskland. Den sosialdemokratiske modellen er bredt karakterisert ved (1) et generøst og åpent velferdssystem, som i hovedsak baserer seg på en universell stønadsdekning, med lav terskel for delvis uføretrygd og generøse sykefraværs- og uføreordninger; og (2) et bredt og jevnt tilgjengelig integreringstiltak for å få personer som ønsker, i eller tilbake i arbeid.

Rapporten påpeker et par punkter der Norge skiller seg ut. Tydeligst kommer dette frem ved sykefravær. Sammenliknet med OECD-landene er nivået på sykefravær høyt i Norge. Dette kan trolig forklares ved en svært generøs sykepengeordning. I 2007 var gjennomsnittlig bruk av BNP på trygdeordninger 1,9 prosent for OECD-land. Norge var landet som i 2007 brukte størst andel av BNP på trygdeordninger og sykepenger, tilsvarende 4,8 prosent (OECD, 2010, p. 60). Dette kan ses i sammenheng med at det i Norge i større grad er bygget ut ordninger som forsøker å være aktive bidragsyttere til å få mennesker tilbake i arbeid, noe som krever mer oppfølging, og derav mer ressurser. I OECD-landene ellers er det i større grad bruk av mer passive former for støtte. En økende grad av land har de seneste årene begynt å innføre en form for arbeidsevnevurdering (Gjersøe, 2016). Etter at flere land har tatt denne metoden i bruk, er det utviklet seg ulike måter å utføre arbeidsevnevurdering på. Storbritannia og Norge benyttet for eksempel målet på ulike måter. I Storbritannia blir arbeidsevnevurdering hovedsakelig brukt som et instrument for å begrense antall personer som kommer inn på ordningen. Den norske versjonen av målet legger på den andre siden mer vekt på å øke antallet som kommer ut av ordningen (Gjersøe, 2016).

At ansatte blir fullt kompensert ved sykefravær, i opp til et år i Norge og at arbeidsgivere kun må kompensere for de 16 første dagene, begrenser insentivene til å sette i gang forebyggende tiltak eller tilrettelegge overgangen tilbake til jobb (OECD, 2019). Dette er en negativ effekt ved å ha fullt kompensert sykefravær, og kan være noe av grunnen til at Norge har høyt sykefravær og bruker mye av BNP på trygdeutgifter.

2.4 De ulike ordningene

I dette delkapittelet gjennomgås de ulike trygdeordningene som inngår i analysen i mer detalj. Videre følger en kort sammenligning av de erstattede ordningene og arbeidsavklaringspenger. Et felles krav for ordningene er at mottakerne må ha vært medlem av folketrygden før de får innvilget støtte.

Sykepenger:

Målet med sykepenger er å sikre inntekten til personer som ikke kan jobbe på grunn av sykdom eller skade (Meld. St. 9 (2006-2007)). Sykepenger tilsvarer 100 prosent av tidligere inntekt opp til 6G. For å motta sykepenger, forutsetter det at du har vært eller er yrkesaktiv. Som mottaker av rehabiliteringspenger var det et krav at en hadde mottatt sykepenger i 52 uker. Etter at arbeidsavklaringspenger har tatt over, er ikke dette lenger et krav. Til tross for dette, vil de fleste som har muligheten, først motta sykepenger i 52 uker, på grunn av kompensasjonsgraden. Kompensasjonen av sykepenger blir delt inn i to deler. Den første delen er på 16 dager og er kompensert av arbeidsgiveren, mens fra dag 17 og utover er det NAV som kompenserer for lønnen, perioden kan vare opp til ett år.

Attføringspenger:

Målet med attføringspenger var å sikre inntekt til de som benyttet seg av yrkesrettet attføring (attføringspenger) samtidig som ytelsen skulle kompensere for gitte utgifter knyttet til selve attføringen (attføringsstønad) (Meld. St. 9 (2006-2007)). For å være kvalifisert for å motta attføringspenger, måtte mottaker være i aldersgruppen 19- til 67 år og arbeidsevnen til mottaker måtte være redusert med minst 50 prosent på grunn av skade, sykdom eller lyte. Et viktig vilkår for å få rett til ytelsen er at man måtte ha fått inntektsevnen sin varig nedsatt, eller ha fått muligheten sin til å velge yrke og arbeidsplass vesentlig innskrenket, og at det derfor var nødvendig for mottaker å gjennomføre arbeidsrettede tiltak for at vedkommende skulle kunne komme tilbake i arbeid (Meld. St. 9 (2006-2007)).

Grunnlaget for attføringspenger ble beregnet ut ifra stønadmottakers pensjonsgivende inntekt året før, eller de tre foregående årene før. Støtten ble redusert med antall timer en jobbet og dersom en jobbet mer enn 60 % av en vanlig arbeidsuke, falt støtten helt bort (Meld. St. 9 (2006-2007)). Deltakelse på tiltak er et viktig kriterium for å motta attføringspenger. Tiltakene ble ansett som nødvendig og hensiktsmessig for at mottaker skulle bli i stand til å beholde eller skaffe seg arbeid. Attføringspenger kunne også mottas påvente av attføringstiltak inntil 6

måneder etter tiltakene. Det var ingen bestemt grense på hvor lenge en kunne motta attføringsytelser, foruten om attføring knyttet til skolegang hadde en grense på tre år.

Rehabiliteringspenger:

Rehabiliteringspenger var en støtteordning med formål om å sikre inntekt for mennesker med sykdom, skade eller lyte, som var under behandling. Et krav for å motta rehabiliteringspenger var å aktivt være under behandling med formål om å kunne forbedre sin arbeidsevne (Meld. St. 9 (2006-2007)). Rehabiliteringspenger ble gitt etter at retten til sykepenger var oppbrukt eller etter at man hadde vært arbeidsufør i 52 uker sammenhengende uten å ha hatt rett til sykepenger. For å motta ytelsen måtte man være mellom 18 og 67 år, og maksimal lengde på ytelsen var 52 uker. I ekstraordinære tilfeller kunne man søke om forlengelse i ytterligere 52 uker. Grunnlaget for rehabiliteringspenger ble fastsatt ut fra mottakers pensjonsgivende inntekt i året før arbeidsevnen ble nedsatt, eller et gjennomsnitt av de tre foregående årene. Pensjonsgivende inntekt over 6G ble ikke regnet med i beregningsgrunnlaget (Meld. St. 9 (2006-2007)). Mottakere av rehabiliteringspenger mottok 66 prosent av grunnlaget, og den minste årlige ytelsen var 1,8 G. For individer som hadde fått nedsatt sin arbeidsevne før fylte 26 år, på grunn av en alvorlig og varig sykdom eller skade, var minsteytelsen 2,4 G (Meld. St. 9 (2006-2007)). Stønadmottaker måtte være under aktiv behandling, og dersom man ikke opprettholdt kravene, kunne rehabiliteringspengene falle bort.

Tidsbegrenset uførestønad:

Tidsbegrenset uførestønad var en ytelse rettet mot personer som i utgangspunktet fylte vilkårene for en ordinær uførepensjon, men der trygdeetaten likevel konkluderte med at det forelå en viss sannsynlighet for at vedkommende kunne komme ut i arbeidslivet. Ytelsen ble innført i 2004 og erstattet av AAP i 2010. Mottakere måtte være mellom 18 og 67 år, i tillegg til å ha fått sin arbeids- eller inntektsevne redusert med minst 50 prosent på grunn av sykdom, skade eller lyte. Målet med ordningen var å bremse tilgangen til uføretrygd gjennom å fange opp de som virket å ha mulighet til å komme tilbake i (delvis) arbeid. Et viktig prinsipp i ordningen var at alderen til søkeren skulle vektlegges. Terskelen for å innvilge varig uføretrygd til unge skulle ligge høyere enn den tilsvarende skulle gjøre for eldre som hadde få arbeidsdeltakende år igjen (Mandal et al., 2015). I søkeprosessen søkte man ikke spesielt til tidsbegrenset uførestønad, men det var en generell søknad om en uføreytelse, og dermed ikke spesielt om tidsbegrenset uførestønad eller en varig uførepensjon (Mandal et al., 2015). NAV avgjorde hvilke av de to ytelsene søkeren skulle få innvilget, basert på en samlet vurdering av

søkerens fysiske, psykiske og sosiale ressurser, og betydningen av dette for den enkeltes funksjonsevne (Bragstad & Hauge, 2008). Stønadens varighet varierte fra et til fire år, avhengig av mottakerens behov.

Arbeidsavklaringspenger (AAP):

Arbeidsavklaringspenger ble innført 1. Mars 2010 og erstattet rehabiliteringspenger, attføringspenger og tidsbegrenset uførestønad. Hensikten med dette var å få de ulike yrkesrettede ordningene samordnet, i tillegg til å få et sterkere fokus på arbeidsrettede tiltak, for å få de individene som har mulighet, tilbake i jobb (Kann et al., 2013). Ordningen skal sikre inntekt i perioder man ikke kan jobbe grunnet sykdom, skade eller lyte, og derfor har et behov for hjelp av NAV til å komme tilbake i arbeid. For å kvalifisere for arbeidsavklaringspenger må man bo i Norge, være i aldersgruppen mellom 18 og 67 år, og ha vært medlem av folketrygden i minst tre år før man søker. Det mest sentrale kriteriet for å kvalifisere for arbeidsavklaringspenger er at man må ha fått arbeidsevnen redusert med minst 50 prosent på grunn av sykdom eller skade (NAV, 2021a). Det er ikke så avgjørende i seg selv hvor mye arbeidsevnen er svekket, det som er viktig er å klargjøre hvorvidt svekkelsen påvirker mulighetene til å være i inntektsgivende arbeid.

For å motta arbeidsavklaringspenger må det være mulig at arbeidsevnen kan forbedres, slik at man gjennom behandling, arbeidstrettede tiltak eller oppfølging fra NAV kan beholde eller skaffe arbeid. Arbeidsavklaringspenger mottas mens man er i aktiv behandling, under utarbeidelse av aktivitetsplan, mens man venter på aktiv behandling eller arbeidsrettet tiltak. Arbeidsavklaringspenger kan også mottas i overgangsperioder eller hvis man som student har behov for aktiv behandling for å gjenoppta studier (Kann et al., 2013).

Som hovedregel utgjør arbeidsavklaringspenger 66 prosent av inntektsgrunnlaget inntil 6G og minimum 2G. I 2018 ble varigheten for maksimal lengde redusert fra 4 til 3 år. I denne oppgaven skal vi allikevel fokusere på tiden hvor man kunne motta AAP i inntil 4 år. Lengden man mottar AAP avhenger av hvor lenge man er nødt til å være i arbeidsrettet aktivitet, eller gjennomføre medisinsk behandling, før man kan returnere til arbeid eller blir utredet som uføre. (NAV, 2021a). For å få arbeidsavklaringspenger stilles det krav om at stønadsmottaker aktivt benytter seg av tiltak for å bedre sine muligheter til å komme tilbake i eller skaffe seg arbeid. Kravet om meldeplikt hver fjortende dag, kan sammenliknes med den som var til stede for personer som mottok attføringspenger.

2.5 En sammenlikning av ordningene:

Da arbeidsavklaringspenger i 2010 erstattet de tre foregående ordningene, medførte det et endret tilbud for enkelte mottakere. Dette kapittelet skal belyse og diskutere likheter og ulikheter mellom ordningene

Inntektsevne og arbeidsevne

Ved innføringen av arbeidsavklaringspenger, som en del av NAV reformen, ble det et større fokus på å styrke arbeidslinjen. Noen av forløperne til arbeidsavklaringspenger hadde som mål å få stønadsmottakerne tilbake til sine tidligere inntektsnivå. Med innføringen av AAP skiftet fokuset til det å få stønadsmottakeren tilbake til sitt tidligere arbeidsnivå. En vurdering av arbeidsevne er nå med på å bestemme hvorvidt en skal få innvilget arbeidsavklaringspenger, eller ikke. En person som hadde en godt lønnet jobb vil derfor ikke kunne gå over på arbeidsavklaringspenger dersom hen har evne og mulighet til å arbeide i en jobb som er lavere lønnet (Mandal et al., 2015). Arbeidsavklaringspenger har på dette feltet likheter med yrkesrettet attføring, da de også hadde økt arbeidsevne hos stønadsmottaker som mål. Tidsbegrenset uførestønad og rehabiliteringspenger hadde et større fokus rettet mot inntektsevne, og skiller seg derfor mer ut.

Varighet og oppfølging

Et av målene som stod sentralt ved innføringen av arbeidsavklaringspenger var å få en mer definert og tydelig grense på hvor lenge man kunne motta støtte (Kann et al., 2016a). For attføringspenger var varigheten på stønadperioden individuell etter behov, mens grensen for stønad under utdanning var på tre år. Varigheten for rehabiliteringspenger var som regel på 52 uker, men med mulighet for forlengelse på ytterligere 52 uker, i spesielle tilfeller. Tidsbegrenset uførestønad hadde varighet fra ett til fire år. Arbeidsavklaringspenger kan en i dag motta i opp til tre år, men vi skal her se på den tidligere grensen som var fire år, ettersom det var det som var gjeldende i årene som observeres i oppgaven. Vi ser derfor at varigheten av den «nye» ordningen liknet varigheten for tidsbegrenset uførestønad. Stønadens fornyes en gang i året. Gjennom en tydelig definisjon av maksimal lengde på stønaden, kan det tenkes at målet om en tydelig varighet er oppnådd, spesielt sammenliknet med attføringspenger.

Variasjon i seleksjon ved inntak

For rehabiliteringspenger var det et krav å ha mottatt sykepenger i et år før innvilgelse på ordninger. For arbeidsavklaringspenger gjelder ikke denne regelen, dette gjør at

sammensetningen av utvalgene blir noe annerledes. Kann and Grønlien (2021) finner at andelen langtidssykemeldte faller i takt med at andelen på arbeidsavklaringspenger stiger. Endringen i utvalgene stammer spesielt fra unge som står ovenfor valget mellom sykepenger og AAP. De som har inntekt under minstesatsen på AAP, som tilsvarer rundt 200 000 kr, vil være tjent med å velge AAP fremfor andre ytelser (Kann & Grønlien, 2021). At andelen unge på AAP øker kan være et resultat av at AAP er et bedre alternativ for noen, enn det å være langtidssykemeldt.

Ved innføringen av arbeidsavklaringspenger oppstod det også en oppmykning i regelverket, der sykdom ikke lenger trengte å være hovedårsaken til den nedsatte arbeidsevnen (Kann et al., 2016a). Kann et al. (2016a) finner at de som ikke har hatt sykepenger før innvilgelse ofte er yngre og at de oftere har psykiske lidelser. Innføringen av arbeidsavklaringspenger representerer i noe grad en oppmykning i det forrige regimet, der årsakssammenheng mellom nedsettelse i arbeidsevne skal skyldes sykdom, skade eller lyte er løst på innenfor AAP (Mandal et al., 2015).

3. Velferdsstaten som forsikring

Trygdeordninger kan beskrives som en type forsikringsordning. Det å falle utenfor arbeidsmarkedet kan ha store økonomiske kostnader for den enkelte, i form av tapte inntekter. Fra et samfunnsøkonomisk perspektiv kan dette føre til merkbare tap. Det antas at de fleste er risikoaverse, altså at en foretrekker sikre utfall fremfor usikre, eller utfall med mindre variasjon i dette tilfellet. Siden en får høyere nytte av å være i en tilstand der inntektssituasjonen er mindre varierende, vil nytten være høyere dersom en er forsikret ved bortfall av inntekt grunnet skade, sykdom eller lyte. Ved å inkludere alle borgere i en felles forsikringsordning, kan risikoen for å miste inntekt spres ut slik at individuell risiko reduseres. En slik forsikringsordning vil være med på å gi økt effektivitet i samfunnet (Bratberg & Risa, 2000). Trygdeordninger bidrar til en omfordeling fra de som er i arbeid, til de som er uføre, og ikke kan jobbe.

En effektiv trygdeordning gir kun støtte til de som har behov for det, verken til for få, eller til for mange. Trygdeordningenes generøsitet må balanseres. En for generøs ordning vil ikke fungere på lang sikt, da dette kan føre til negative insentiver for individers arbeidstilbud. På den andre siden burde ordningen være generøs nok til at den kan bidra til et levedyktig liv for de som ikke har noe annet alternativ. Balansegangen er spesielt viktig i lavtlønnede yrker, der den eventuelle kompensasjonen kan anses som mer attraktiv, enn for individ med høyere lønnspotensielle, der avviket mellom arbeid og kompensasjon er større.

Sett i et forsikringsperspektiv og gitt perfekt informasjon, ville nasjonal forsikring ikke ledet til optimal første-best løsning. Denne løsningen ville gått ut på at de som med høy sannsynlighet for å bli uføretrygdet måtte betale en høy forsikringspremie, mens de med lav sannsynlighet for å bli uføretrygdet måtte betalt en lav forsikringspremie. Mangel på perfekt informasjon, i tillegg til omfordelingsprinsipp og etiske grunner, gjør at første-beste løsning ikke er et aktuelt alternativ. Det er også andre problemer knyttet til at informasjonstilgangen ikke er lik for forsikringstaker og forsikringsgiver. Bratberg and Risa (2000) beskriver tre typer potensielle problem som kan oppstå på grunn av asymmetrisk informasjon. Ugunstig utvalg og moralsk hasard er begge problemer som oppstår på grunn av asymmetrisk informasjon mellom forsikringstaker og forsikringsgiver. Problemet relatert til moralsk hasard er mest relevant for oppgavens tematikk.

Ugunstig utvalg kan oppstå når forsikringsgiver ikke klarer å differensiere mellom individers risikoprofil. Risikopremien blir derfor satt til et nivå som representerer gjennomsnittet av

risikoen i samfunnet. Dette betyr at de som har en høy risiko må betale en lavere risikopremie enn deres risikoprofil tilsvarer. De med lav risiko for skade vil typisk anse risikopremien som for dyr, og vil derfor velge å trekke seg ut av det private forsikringsmarkedet. Risikopremien vil øke grunnet en høyere gjennomsnittlig sannsynlighet for skade i den gjenværende gruppen. Prosessen gjentas og under enkelte betingelser vil dette utvalgspromblemet være så stort at markedet for forsikring bryter sammen (Bratberg & Risa, 2000). Problemet kan reverseres ved å innføre en forsikring på nasjonalt nivå, der hele befolkningen må være forsikret. En slik obligatorisk ordning, gjør at de med lav risiko for skade som ellers ikke ville vært med i markedet, må det. Dette er prinsipper som står sterkt i velferdsstaten og som beskriver omfordeling mellom syke og friske.

Adferdsrisiko (moralsk hassard) er det andre problemet. Adferdsrisiko oppstår i forsikringssituasjoner der forsikringstaker gjennom forebygging har en innvirkning på sannsynligheten for skade. Dersom forsikringsgiveren ikke har muligheten til å observere tilfeller der forsikringstaker unngår å utføre handlinger som forebygger at risikotilfellet forekommer, kan det oppstå problemer i forsikringsmarkedet. Dette kan innebære både direkte forsikringssvik som å sette fyr på sitt eget hus for å få utbetalt forsikringssummen, eller indirekte ved å ikke foreta nødvendig vedlikehold av det elektriske anlegget slik at ulikhetsrisikoen øker (Bratberg & Risa, 2000). Til forskjell fra problemet med ugunstig utvalg, vil ikke dette problemet bli løst ved en overgang til offentlig, obligatorisk forsikring. Kravet om en nedsatt helsesituasjon kan allikevel være en for stor kostnad for et individ i forhold til det du blir kompensert for gjennom trygdeordninger. De forsikrede vil i de fleste tilfeller ha god motivasjon til å forebygge at forsikringstilfellet forekommer. Kompensasjonsgraden i folketrygden tilsvarer om lag 2/3 av inntekt under 6 G, derfor burde det være tilstrekkelig med økonomiske insentiver til å ikke bli ufør, og heller jobbe. Det vil allikevel være gode grunner til å vente at utformingen av kompensasjonssystemet kan påvirke ulykkes nivået (Bratberg & Risa, 2000).

Rapporteringsrisiko er det tredje og siste problemet diskutert av Bratberg and Risa (2000), dette er en annen form av moralsk hasard. Ovenfor ble det illustrert tilfeller der forsikringstaker kunne påvirke sannsynlighet for at forsikringstilfellet inntreffer. Det ble her antatt at helsetap var klart observerbare. Dersom det ikke er opplagt observerbare hvorvidt forsikringstilfellet har oppstått kan det oppstå rapporteringsrisiko-problemer. Spesielt kan det være vanskelig å gjøre vurderinger av helsetilstander som innebærer ledd- og muskelsmerter og enkelte psykiske

lidelser. I noen tilfeller kan omfanget av forsikringsutfallet her oppfattes større for forsikringstakeren, enn det det er konsensus hos fellesskapet ellers. Denne typen asymmetrisk informasjon forårsaker store potensielle problemer for uføretrygden. En mulig løsning på problemet er å redusere kompensasjonsgraden fra trygdeordningene til et nivå der de økonomiske insentivene til å delta i arbeidsmarkedet øker for de som har muligheten til å arbeide. Dette vil gjøre at trygdeordningen vil fremstå som lite attraktiv til de som ikke behøver den. En negativ effekt av dette er at de som faktisk har behov for trygdeordningen, uavhengig av kompensasjonsgrad, får mindre støtte enn tidligere.

Det er vanskelig å måle hvorvidt generøse støtteordninger reduserer insentivene til å arbeide eller ikke. En korrelasjon mellom en persons arbeidsstatus og hvorvidt en person er med i et uføreprogram vil ikke gi noe informasjon om hvorvidt programmet reduserer insentiver til arbeid. Det kan tross alt være en underliggende helsesvekkelse som gjør at en person er både mer sannsynlig til å kvalifisere for støtte og reduserer en persons evne til å delta i arbeidsmarkedet (Borjas, 2020).

4. Litteratur

Dette kapitlet tar for seg nasjonal og internasjonal litteratur innenfor trygde- og arbeidsmarkedsøkonomi. Arbeidsmarkedsøkonomi er et godt dekket området i økonomifaget, og litteraturen rundt problemstillinger om uføretrygd er rik, både nasjonalt og internasjonalt. Kapitlet innledes med internasjonal litteratur som dekker uføretrygd og arbeidsrettede tiltak mer overordnet. Videre i kapitlet ser jeg på litteratur som er spisset nærmere inn mot arbeidsavklaringspenger. Tidligere forskning på effektene av arbeidsavklaringspenger finnes kun i norsk litteratur, da ordningen er særegen for Norge.

Trygdeordninger verden over har lenge blitt kritisert for å tilsynelatende redusere incentiver til å være i arbeid. I et forsøk på å redusere incentivene har enkelte land derfor endret retningslinjer, slik at mottakere av uføretrygd kan bevare noe av støtten dersom de returnerer til arbeid. Andre land vurderer tilsvarende tiltak for å øke de økonomiske incentivene til å jobbe (Kostol & Mogstad, 2014). Selv om arbeidsrettede tiltak har til hensikt å øke arbeidstilbudet blant uføretrygdene, viser empiriske funn at effekten av slike tiltak er varierende. Hoynes og Moffitt (1999); Benitez-Silva, Buchinsky, and Rust (2011); Weathers and Hemmester (2011); og Butler et al. (2015) finner for eksempel null effekt av økonomiske incentiv til å arbeide i USA og Sveits. Mens Campolieti og Riddell (2012); Kostol og Mogstad (2014); og Ruh og Staubli (2016) finner positiv respons i Canada, Norge og Australia (Zaresani, 2018). Et motargument til å tillate trygdemottakere å arbeide mens de får støtte, er at det gjør stønadsordningene ordningene mer generøse, både for potensielle mottakere og nåværende. Derfor kan slike ordninger også, i teorien, føre til et lavere arbeidstilbud (Kostol & Mogstad, 2014).

Autor og Duggan (2003) analyserte konsekvensen av en endring som førte til at det ble lagt større fokus på hvorvidt en mottaker av uføretrygd hadde mulighet til å fungere i arbeid, i det amerikanske velferdssystemet. Etter intervensjonen ble det lagt mindre vekt på diagnoser, og mottakerne ble selv mer aktive i vurderingsprosessen. Andelen unge personer som mottok uføretrygd økte i ettertid med 60 prosent. Skiftet i mottakere gjorde at gjennomsnittsalderen blant mottakere sank, at andelen menn ble redusert, i tillegg ble ordningen i større grad innebefattet personer med lav kompetanse. Til tross for at helsen til den amerikanske befolkningen økte på 1980- og 1990-tallet, kan det tenkes at en mindre streng evaluering kombinert med en redusert etterspørsel etter arbeidskraft i lavkompetanseyrker førte til en økt etterspørsel etter uføretrygd. Forfatterne tar også høyde for alternative forklaringer på endringene i sammensetningen av mottakere, som økt innvandring, fengslingsrate, dødsrate og

en fallende relativ inntekt for ansatte i lavkompetanseyrker. I artikkelen konkluderer de med at et økt tilbud av trygdeordninger fører til en merkbar nedgang i arbeidsdeltakelse hos personer med lavkompetanseyrker i perioden 1984-1998 (Autor & Duggan, 2003, p. 5). Dette samsvarer med standard teori om arbeidstilbud. De med lavere reservasjonslønn vil være mer tilbøyelige til å komme i en hjørneløsning.

At en større andel av arbeidsstyrken blir uføretrygdet og forlater arbeidsmarkedet kan føre med seg negative konsekvenser. Utviklingen av velferdssystemet og dens bærekraft er avhengig av at en betydelig andel bidrar til fellesskapet. En mer nærliggende negativ eksternalitet for den enkelte, ligger dog på barn av uføretrygdede. Ved hjelp av en nederlandsk reform fra 1993 brukte Dahl and Gielen (2021) et regresjons diskontinuitet (rd) design til å måle effekten av barns påvirkning av foreldres grad av uførhet. De fant at barn av foreldre som ikke lenger kvalifiserte til uføretrygd, var 11 prosent mindre sannsynlig til å motta uføretrygd selv. Disse barna gjennomførte i tillegg mer skolegang enn kontrollgruppen og var mindre sannsynlig til å bli arrestert.

Kostøl og Mogstad finner i sin analyse at mange uføretrygdede har en betydelig kapasitet til å arbeide, hvilket kan bli effektivt induisert ved å tilby finansielle insentiver til å arbeide. Ved hjelp av et rd - design fant de at arbeidsdeltakelsen blant uføretrygdede mellom 18 – 49 år økte med 8.5 prosentpoeng tre år etter implementasjonen. Til sammenlikning, deltok 3.4 prosent av kontrollgruppen i arbeidsstyrken (Kostøl & Mogstad, 2014). Resultatene viser at det er potensialet for et bedret arbeidstilbud blant de som mottar uføretrygd og de som mottar en midlertidig helse relatert ytelse.

En høyere sannsynlighet for en lavere lønnsvekst i fremtiden kan fungerer som insentiv til å jobbe mer. I Norge blir man kompensert 100 prosent av tidligere lønn inntil 6G, i opptil ett år. På kort sikt kan dette virke likestilt med å være i arbeid. Langsiktige kostnader i form av redusert lønnsvekst og tap av sosialt nettverk kan imidlertid virke noe skjerpene mot sykepenges gitt at man er frisk (Bratberg & Risa, 2000). Den økonomiske tilstanden i økonomien kan også være med å påvirke hvor mange som mottar sykepenges. I en lavkonjunktur vil det være færre jobber tilgjengelig og individ vil i større grad unngå atferd som øker sannsynligheten for å miste jobben. Askildsen et al. (2005) finner en negativ korrelasjon mellom høy arbeidsledighet og sykefravær etter å ha studert norsk paneldata. Dette

bidrar til å støtte opp under teorien om at det er mindre sykefravær, når jobbsikkerheten er lavere.

I Norge har det vært gjort en rekke analyser knyttet til overgangen til arbeidsavklaringspenger. Kann og Kristoffersen (2015) mener at hovedbildet er at lite er endret etter innføringen av arbeidsavklaringspenger, med noen unntak. De sammenlikner den nye ordningen med de tre som ble erstattet, for å få mer kunnskap om hvordan arbeidsavklaringspenger fungerer. De finner at færre av de nye mottakerne har hatt en tilknytning til arbeidslivet før de får innvilget ytelsen sammenlignet med tidligere. Dette gjelder for alle aldersgrupper, men kommer tydeligst frem blant de yngste. Det er viktig å nevne at utviklingen i sykefravær og arbeidsledighet er de aller viktigste faktorene til å forstå utviklingen i nye mottakere av midlertidige helse relaterte ytelser. I perioder hvor sykefravær og/eller arbeidsledigheten øker, vil flere få en midlertidig helse relatert ytelse, alt annet likt (Kann & Kristoffersen, 2015).

Et sentralt mål ved innføringen av arbeidsavklaringspenger var at sammenslåingene av de tidligere ordningene skulle føre til mer effektive behandlingsprosesser og gi en mer oversiktlig ordning. På grunn av begrensede ressurser ved de lokale NAV-kontorene før innføringen, oppfordret myndighetene til å rette størst fokus mot mottakere av rehabiliteringspenger. Mottakere av tidsbegrenset uførestønad fikk derfor begrenset oppmerksomhet, som medvirket til at ordningen ikke nådde sine ønskede mål (Bragstad, 2009). Det totale antallet varige uføre gikk ned mellom 2004 og 2010, men hvis vi inkluderer de på tidsbegrenset uføretrygd, finner vi motsatt trend. Innføringen av tidsbegrenset uførestønad kan ha medført mindre strenge krav for mottak av uføretrygd i denne perioden.

Kann and Kristoffersen (2014) beskriver hvordan nye mottakere av arbeidsavklaringspenger skiller seg ut fra de som ble overført fra de tidligere ordningene. De konkluderer med å si at de fleste mottakere av arbeidsavklaringspenger ikke opplever ordningen som et «venterom». De finner at det er en jevn utstrømming av de «nye» mottakerne inn i arbeidslivet. Allikevel konstaterer de at, for mange av de som kom fra tidsbegrenset uførestønad, kan tiden på arbeidsavklaringspenger ha fortonet seg som et venterom. De finner at de «nye» mottakerne har en lavere sannsynlighet for overgang til uførepensjon. Det at de nye mottakerne skiller seg positivt ut, med en lavere trend mot uførepensjon, antyder at man kan forvente en redusert tilgang til uførepensjon. Mandal et al. (2015) konkluderer med at de fleste som var mottakere av tidsbegrenset uføretrygd befant seg et godt stykke unna arbeidsmarkedet. Forskjellen i

hvordan inngangsvilkårene er utformet er en viktig del av hva som forklarer variasjoner i andelen som innvilges, og avslåtte saker (Mandal et al., 2015).

Å få flere med potensialet i arbeid vil som nevnt være viktig for det fremtidige velferdsnivået i Norge. Lamøy and Myhre (2021) beregner en øvre samfunnsgevinst på at en AAP-mottaker kommer i arbeid, fremfor å motta uføretrygd, på i gjennomsnitt 4,7 millioner kroner per person. De benyttet en differanse-i-differanse-metode til å sammenligne AAP-mottakere som hadde overgang til arbeid og AAP - mottakere som hadde overgang til uføretrygd. Gevinsten er størst for unge mottakere, da disse er i gruppen som potensielt har flest år igjen i arbeidslivet. For mottakere mellom 20-29 bergegner de en øvre samfunnsgevinst på i gjennomsnitt 6,4 millioner kroner per person. Det er imidlertid usikkerhet rundt tall som dette, så de må tolkes med varsomhet.

Arbeidsavklaringspenger kunne i perioden fra 2010 – 2017 innvilges i en periode på inntil 4år, gitt betingelser var det mulig å søke om forlengelser utover denne perioden. Fra og med 2018 ble regelverket endret slik at ordinær periode er begrenset til 3 år, perioden en kan motta AAP ut over dette er begrenset til 2 år. Endringer er blitt gjort for å motvirke negative effekter ved ordningen i senere tid. Minsteytelsen på AAP for de under 25 er blitt redusert, for å redusere motivasjonen for unge til å søke om AAP fremfor andre ytelser (Kann & Grønlien, 2021).

5. Metode

Arbeidsavklaringspenger ble innført med et mål om å få flere i arbeid etter endt stønadperiode. Dette skulle blant annet gjøres mulig ved hjelp av en enklere og mer tilrettelagt oppfølging, av og for mottakerne av ordningen (Mandal et al., 2015). Målet med analysen er å undersøke hvorvidt innføringen har endret sannsynligheten for å starte i, eller komme tilbake til arbeid etter innvilgelse av ytelse. Resultatene fra analysen vil derfor gi en indikasjon på hvorvidt innføringen førte til ønsket resultat. Analysen vil ha et spesielt fokus på overgang til arbeid. I tillegg til arbeidsstatus vil utfall som overgang til uføretrygd, varighet på ordning, utvikling i inntekt og utvikling i avtalte arbeidstimer være med på å støtte opp under analysen.

For å sammenlikne arbeidsavklaringspenger med de erstattede ordningene tar jeg utgangspunkt i to grupper. Gruppen som fikk innvilget de erstattede ytelsene i 2005 (kontrollgruppen) og de som fikk innvilget arbeidsavklaringspenger i 2015 (behandlingsgruppen). Da arbeidsavklaringspenger ble innført i mars 2010, ble mottakere av de tidligere ordningene overført til ordningen. Tjenesten var derfor, på grunn av høy pågang, overbelastet i årene etter innvilgelse. Analysen vil derfor ta utgangspunkt i gruppen som fikk innvilget AAP i 2015. Da hadde de fleste som ble overført fra tidligere ordninger forlatt ordningen, og den fungerte litt mer som tiltenkt (Lande, 2014). Tidspunktet for innvilgelsen til referansegruppen begrunnes med at maksimal mottakerperiode for de fleste av de løper til 2009¹, som er året før innføringen av AAP. Dette er dermed de siste mottakerne som fikk hele sin mottakerperiode på de erstattede ordningene.

5.1 Kausalitet

Når en skal evaluere effekten innføringen av AAP har på arbeidsdeltakelse, er en nødt til å være oppmerksom på at en eventuell observert korrelasjon mellom innføringen og utfallet, ikke nødvendigvis representerer en kausal effekt. Observerte endringer i arbeidstilbudet etter innføringen, kan være påvirket av andre faktorer også. Dersom det er tilfellet, ville endringen også oppstått i fravær av innføringen.

En metodisk utfordring vil være at det kan ha vært bakenforliggende endringer i løpet av de 10 årene som differensierer utvalgene. Faktumet at utvalgene ikke følger samme tidslinje gjør at eksogene faktorer kan påvirke utvalgene ulikt. Arbeidsledighetsrater, sykefravær og eventuelt

¹ Tidligere for mottakere av rehabiliteringspenger.

makroøkonomiske sjokk kan være med å påvirke hvorvidt mottakere kommer tilbake i arbeid eller ikke. Dette, samt forskjeller i utvalgene, som jeg kommer mer tilbake til senere, gjør det vanskelig å finne årsakssammenhengen mellom innføringen av arbeidsavklaringspenger og effekter på arbeidstilbudet.

5.2 Utfallsvariabel

Det er flere utfallsvariabler som studeres i analysen. Utfall vil videre i kapitlet være definert ved y . Hovedfokuset i analysen ligger på variasjon i sysselsettingsstatus, en dummyvariabel som er lik 1 dersom individet er i arbeid og 0 hvis ikke. Andre utfall som studeres er inntekt og antall planlagte arbeidstimer. Alle utfallene vil bli definert i kapittel seks.

For å illustrere utfallsvariabelen gjennom stønadperioden, vil utfallsvariabelen observeres ett, to, tre, fire og fem år etter at personen startet som stønadsmottaker. For kontrollgruppen² tilsvarer dette årene: 2006, 2007, 2008, 2009 og 2010. For behandlingsgruppen³ tilsvarer dette 2016, 2017, 2018, 2019 og 2020. Det vil i oppgaven særlig være fokus på overgang til arbeid, men overgang til uføretrygd og overgang til annet⁴ vil også belyses. For å få mer dybde – og gjøre analysen mer presis, vil også variabler som arbeidstid og lengde på stønadsperiode inkluderes for å komplementere resultatene rundt arbeidsstatus.

5.3 Differanse-i-differanse

For å studere innføringen av AAP sin effekt på arbeidstilbudet har jeg tatt utgangspunkt i metoden differanse-i-differanse (diff-i-diff). Ideelt ville en sett på en person som mottok både arbeidsavklaringspenger og de erstattede ordningene samtidig, og sammenlignet arbeidstilbudet etter endt stønadsperiode. Det er dessverre praktisk umulig å observere utfall som ikke oppstår, såkalte kontrafaktiske utfall. Gitt at noen antagelser er oppfylt kan en derfor isteden benytte en diff-i-diff modell til å måle effekten av innføringen av AAP.

Diff-i-diff er en versjon av fast effekt estimering med av aggregert data. For å illustrere det, kan en først se for seg at Y_{1ist} er arbeidsstatus i gruppe s , i periode t dersom den nye ordningen har tiltrådt, og Y_{1ist} er arbeidsstatus i gruppe i , i periode t dersom den nye ordningen ikke har tiltrådt. Dette er de potensielle utfallene, men i virkeligheten får vi bare sett ett utfall per gruppe. I

² De som fikk innvilget en av de tidligere ytelsene i 2005.

³ Individuer som fikk innvilget arbeidsavklaringspenger i 2015.

⁴ Annet beskriver overganger til blant annet; sosialhjelp, overgangsstønad, ingen ytelser og alderspensjon.

kjernen av diff-i-diff modellen er oppsettet av potensielle utfall for behandlingsgruppen. Notasjonen videre følger Angrist and Pischke (2008, pp. 227 -233).

Vi antar at:

$$E[T_{0ist}|i, t] = y_s + \lambda_t \quad (5.1)$$

Hvor s beskriver gruppen⁵ og t beskriver periode⁶. Ligningen viser at endringen i arbeidstilbudet ville vært det samme for begge utvalgene i fravær av innføringen av AAP. Jeg lar D_{st} være en dummy for behandling og perioder. Når det antas at $E[Y_{1ist} - Y_{0ist}|s, t]$ er konstant, gitt ved δ , kan observert sysselsetting, Y_{ist} skrives som følger:

$$Y_{ist} = y_s + \lambda_t + \delta D_{st} + \varepsilon_{ist} \quad (5.2)$$

Hvor $E(\varepsilon_{ist}|s, t) = 0$. Fra dette; får vi:

$$\begin{aligned} E[Y_{ist}|s = KONTROLL, t = \text{"etter"}] - E[Y_{ist}|s = KONTROLL, t = \text{"før"}] \\ = \lambda_{etter} - \lambda_{før} \end{aligned}$$

Og

$$\begin{aligned} E[Y_{ist}|s = BEHANDLING, t = \text{"etter"}] - E[Y_{ist}|s = BEHANDLING, t = \text{"før"}] \\ = \lambda_{etter} - \lambda_{før} + \delta \end{aligned}$$

Differansen – i – differansen blir da:

$$\begin{aligned} E[Y_{ist}|s = ANDRE, t = \text{"etter"}] - E[Y_{ist}|s = ANDRE, t = \text{"før"}] - \\ E[Y_{ist}|s = AAP, t = \text{"etter"}] - E[Y_{ist}|s = AAP, t = \text{"før"}] = \delta \end{aligned} \quad (5.3)$$

δ er den kausale effekten av interesse. Målet kan lett regnes ut ved bruk av utvalgsgjennomsnittene, og viser dermed differansen i endret gjennomsnittlig sysselsetting.

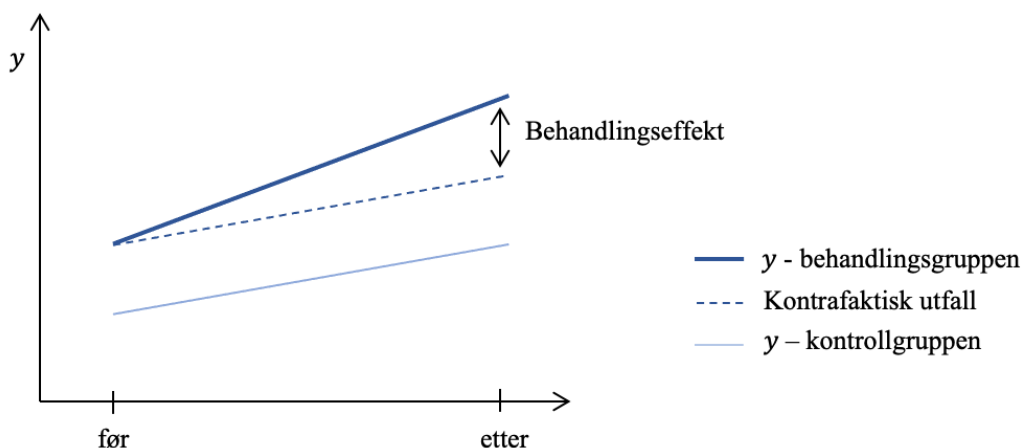
Grafisk kan metoden illustreres som vist i figur 2. Langs y-aksen beskrives utfall og langs x-aksen, år etter innvilgelse. Den stripedete linjen illustrerer den kontrafaktiske trenden for

⁵ Behandling eller kontroll.

⁶ Før eller etter

utfallsvariabelen. Det vil si den antatte trenden til utfallet for mottakere av arbeidsavklaringspenger, dersom de erstattede ordningene fortsatt var gjeldende. Den kausale effekten av innføringen er differansen mellom den heltrukne blå linjen og den stiplede linjen ved «etter».

Figur 2: Illustrasjon av diff-i-diff

Det generelle oppsettet til differanse-i-differanse er satt opp i likning 5.4. Figur 3 viser videre at parameteren δ , kalt gjennomsnittlig behandlingseffekt, kan bli målt på to måter: (1) ved å ta differansen av gjennomsnittene mellom behandlings- og kontrollgruppe for hver tidsperiode, og så differansen over resultater over tid, dette er akkurat det samme som likning.

$$\delta = (\bar{y}_{etter,k} - \bar{y}_{etter,b}) - (\bar{y}_{før,k} - \bar{y}_{før,b}) \quad (5.4)$$

Figur 3: Oppsett for manuell utregning av dd-estimator

	Før	Etter	Før - Etter
Kontroll	$\bar{y}_{før,k}$	$\bar{y}_{etter,k}$	$\bar{y}_{før,k} - \bar{y}_{etter,k}$
Behandling	$\bar{y}_{før,b}$	$\bar{y}_{etter,b}$	$\bar{y}_{før,b} - \bar{y}_{etter,b}$
Kontroll - Behandling	$\bar{y}_{før,k} - \bar{y}_{før,b}$	$\bar{y}_{etter,k} - \bar{y}_{etter,b}$	δ

Merknad: Modell inspirert av Woolrige (2016) side 369.

Utgangspunktet blir differansen mellom de som får innvilget AAP og tilsvarende de erstattede ordning i 2005 og 2015, så tar man differansen i andel som er kommet tilbake i arbeid fem år etter innvilgelse i 2010 og 2020. Ved å gjøre dette, gjør man opp for at gruppene ikke var like i utgangspunktet.

Regresjons DD

Regresjon vil som regel være det beste alternativet i praksis. En kan da ta høyde for eventuell variasjon i observerbare kjennetegn som påvirker utfallet, slik som her, for eksempel utdanningsnivå, alder, arbeidserfaring og arbeidsledighetsgrad i økonomien.

Den enkleste formen for diff-i-diff regresjonsoppsett inspirert av Angrist and Pischke (2008) sin metode, tar følgende form:

$$Y_{it} = \alpha + \beta TREAT_i + \gamma POST_t + \delta_{rDD}(TREAT_i \times POST_t) + e_{it} \quad (5.5)$$

$TREAT_i$ er en dummyvariable for behandlingsgruppen, der angis det at variabelen varierer på tvers av individer. Variabelen er lik 1 for individer som tilhører behandlingsgruppen og lik 0 for individer som tilhører kontrollgruppen. β måler effekten av å tilhøre behandlingsgruppen, den vil dermed få med den tidskonstante forskjellen i mottakere av arbeidsavklaringspenger mellom behandlingsgruppe og kontrollgruppe. $POST_t$ er en dummyvariabel som er lik en etter behandling og null før, t angir at variabelen varierer over tid. $POST_t$ kontrollerer for at det er forhold som varierer likt for alle. Slik at ikke endringen kommer med som en effekt av tiltaket. γ måler effekten av perioden før og etter endringen, dermed fanger koeffisienten opp skjevheter som kan skyldes en trend som ikke er relatert til behandlingseffekten. Interaksjonsvariabelen er gitt ved $TREAT_i \times POST_t$, altså de to nevnte dummyvariablene multiplisert. Koeffisienten tilhørende dette leddet, δ_{rDD} , anses som kausaleffekten av behandlingen. $TREAT_i \times POST_t$ er lik 1 kun for behandlingsgruppen etter behandling, og er lik null ellers. Y_{it} er utfallsvariabel, α er konstantleddet og e_{it} er feilleddet som inneholder all variasjonen som ikke kan forklares i modellen (Angrist & Pischke, 2008, pp. 187-188). Effekten på behandlingen kan selvfølgelig variere på tvers av individer, diff-i-diff metoden gir oss et estimat på gjennomsnittseffekten på behandlingsgruppen (Angrist & Pischke, 2008, pp. 229-231).

Felles trend

Den mest sentrale forutsetningen som ligger bak diff-i-diff metoden, er antakelsen om felles trend før interaksjon. Antagelsen legger til grunn at behandlingsgruppen og kontrollgruppen ville beveget seg likt i fravær av innføringen av AAP. Trenden ville med andre ord vært opprettholdt dersom det ikke forekom en interaksjon. Det at innføringen forårsaker et avvik fra

trenden, gjør at vi kan måle avviket fra trenden hos behandlingsgruppen som kausaleffekten av innføringen av AAP. Dersom det er andre faktorer som påvirker differansen i trenden mellom de to gruppene vil estimatet i analysen bli forventningsskjev (Angrist & Pischke, 2008, p. 230). Formelt kan den identifiserende antagelsen uttrykkes som følger:

$$E(Y_{0,i1} - Y_{0,i0} = 0) = E(Y_{0,i1} - Y_{0,i0} = 1) \quad (5.6)$$

Nivået i $t = 0$ (før) kan være forskjellig, men vil forsvinne i differensieringen.

Det eksisterer ingen statistisk metode for å teste antakelsen, men den kan illustreres visuelt ved hjelp av summerende statistikk. Dersom det ikke er felles trend for utvalgene før innvilgelse, vil en ikke ha grunnlag til å forvente at gruppene ville beveget likt etter interaksjon. Antagelsen er derfor helt avgjørende for at vi skal kunne stole på estimatene vi får ved bruk av metoden. Med data før behandling kan man sannsynliggjøre trenden.

Begrenset metode

Analyseverktøyet som brukes til å gjennomføre analysen har begrensninger som gjør det umulig å gjennomføre regresjons diff-i-diff. Jeg vil komme tilbake til dette i delkapittelet: begrensninger ved microdata.no. I stedet for å gjøre en regresjons-diff-i-diff, har jeg derfor vært nødt til å regne ut DD-estimatoren basert på enkle differanser som illustrert i figur 3. Ulempen ved denne metoden er at en ikke vil kunne kontrollere for like mange kontrollvariabler i analysen. Det er heller ikke mulig å isolere effekten av ulike forklaringsvariabler. Med denne fremgangsmåten får en heller ikke oppgitt koeffisienter for forklaringsvariablene, kun utvalgsgjennomsnitt gitt ulike utfall.

Beregning av standardfeil

Jeg har beregnet standardfeil basert på den informasjonen jeg får ut av microdata.no, dvs. gjennomsnitt og standardavvik. Variansen til differansene er gitt ved: $var(y_1) + var(y_2) - cov(x_1, x_2)$, Siden jeg ikke har data for å finne kovariansen (cov) tilgjengelig, rapporter jeg isteden standardfeil. Siden differansene med stor sannsynlighet er korrelert, vil estimatene trolig være overestimert. Grunnet usikkerhet rundt målene rapporteres ikke tester eller signifikansnivå.

Uttrykket for utregningen av standardfeilene til dd -estimatene er satt opp som følger:

$$\text{standardfeil til } dd - \text{estimatet} = \sqrt{\frac{s_1^2}{n_1} + \frac{s_2^2}{n_2}} \quad (5.7)$$

n_1 og n_2 beskriver utvalgsstørrelsene og s_1^2 og s_2^2 beskriver standardfeilene for differansene i endringen av y i utvalgene. Standardfeilene er lagt ved i resultater, men må tolkes med varsomhet, da verdiene er noe usikre.

6. Data

I dette kapitlet vil dataen brukt i analysen presenteres. Først presenteres kilden for datagrunnlaget og analyseverktøyet, nemlig microdata.no. Videre i kapitlet vil variabler og utvalg defineres.

6.1 Microdata.no

Datagrunnlaget for analysen gjort i denne oppgaven er registerdata hentet fra Statistisk sentralbyrå (SSB). Dataen er tilgjengeliggjort gjennom microdata.no, en plattform som ble lansert i mars 2018, som et samarbeid mellom SSB og Sikt, tidligere kjent som Norsk senter for forskningsdata (NSD). Formålet med tjenesten microdata.no er å ivareta sikkerheten og personvernet rundt dataen, samtidig som registerdata gjøres tilgjengelig for brukere (Microdata.no, 2022c).

Dataen i seg selv er skjult, slik er det ikke mulighet for direkte innblikk i hver enkelt observasjon. Den minste tillatte populasjonsstørrelsen i programmet er 1000 personer. Begge restriksjonene er gjort for å beskytte personvern. I tillegg er det en rekke kriterier som må oppfylles for utlån av registerdataen i microdata.no (SSB, 2022d). Sett bort i fra at dataen er skjult, ligner brukeregenskapene i microdata.no annen statistikkprogramvare, som for eksempel STATA. Databehandlingen er integrert i microdata.no og det er ingen mulighet for å eksportere datasett. Glatting av resultater ved små utvalg gjør at avlesing av data i grafisk fremstilling blir noe upresis. I tillegg er eksporteringsmulighetene av resultater i programmet begrenset, slik at mye av arbeidet må gjøres manuelt (Microdata.no, 2022a).

Dataen i microdata.no er data fra registre som SSB har behandlingshjemmele for, herunder Folkeregisteret, Nasjonal utdanningsbase, Selvangivelsesregisteret, Forløpsdatabasen FD-trygd, samt en rekke andre (Microdata.no, 2022b). Programmet inneholder dermed årlig demografisk og sosioøkonomisk informasjon om alle som er bosatt i Norge.

Datagrunnlaget gjør at jeg har muligheten til å se på relativt ny data og har muligheten til å se på hvordan arbeidsavklaringspenger har utviklet seg over tid, samt å se på virkninger på litt lenger sikt.

6.2 Begrensninger i Microdata.no

Til tross for at microdata.no nå er i sitt 4 år i drift, er det fortsatt en rekke begrensninger i programvaren, og er derfor fortsatt under stadig utvikling. Mulighetene en har ved behandling og analyse av data er derfor begrenset sammenliknet med statistikkpakker som for eksempel STATA og R (Ballo, 2019). I dette kapittelet vil utfordringer ved bruk av microdata.no presenteres.

Microdata.no gjør bruken av paneldata vanskelig i tilfeller ved reform-endringer. Når en skal importere et paneldatasett i microdata.no er man nødt til å importere alle variablene en vil ha med årstallene en skal observere. Dette er problematisk for denne oppgaven av to grunner; (1) fordi utfallsvariabelen som beskriver arbeidsstatus endrer seg i 2015 og (2) fordi indikatorvariabelen, som beskriver hvorvidt man mottar AAP eller ikke, kun er observerbar i årene de er aktive, og dermed ikke hele perioden som observeres i analysen.

Med tverrsnittsdata er det også vanskelig å gjennomføre analysen i microdata.no. Grunnet utformingen til analyseverktøyet går det ikke an å identifisere år som en variabel, hvilket gjør det vanskelig å definere en post-variabel. Uten en variabel som beskriver perioden «etter», får en heller ingen interaksjonsvariabel og dermed blir regresjons-diff-i-diff umulig å gjennomføre. I prosessen med å finne måter å definere enkelte variabler, hadde det i tillegg vært nyttig å kunne observere dataen, dette er som nevnt ikke en mulighet i microdata.no grunnet personvern hensyn. På grunn av dette er det derfor umulig å gjøre en diff-i-diff regresjon i microdata.no, dette begrenser oppgavens analyse i stor grad.

6.3 Bearbeiding av data

Før det er mulig å hente ut deskriptiv statistikk eller gjennomføre analyser i microdata.no må datamaterialet naturlig vis bearbeides. I dette delkapittelet vil jeg presentere hvordan utvalget som er blitt brukt i analysen, ble til.

Først opprettet jeg et persondatasett der jeg definerte utvalget jeg ønsket å studere i grove trekk. Videre importerte jeg alle individer som var registrert bosatt i Norge minst ett av tidspunktene jeg studerte (2005-2010, 2015-2020). Deretter importerte jeg mottakere av arbeidsavklaringspenger for 2015 og 2014 og lagde en variable for nye mottakere av arbeidsavklaringspenger i 2015, ved å ekskludere de som også mottok støtte i 2014. Tilsvarende prosedyre ble gjennomført for mottakere av de tre erstattede ordningene, disse ble så kombinert

til en variabel som sammen definerer kontrollgruppen. Alle observasjoner for individer som ikke fikk innvilget en tidsbegrenset helserelevanter ytelse i 2005 eller 2015 ble droppet fra utvalget. Videre droppet jeg observasjoner for individer under 20 år og over 60 år, samt individer bosatt i Rogaland i året støtten ble innvilget. Slik er utvalget definert. Jeg importerte deretter utfallsvariablene jeg bruker i analysen, derav; arbeidsstatus, antall planlagte arbeidstimer, inntekt og andel på uføretrygd. Disse variablene importeres for årene som skal observeres, både for felles trend før innvilgelse og utvikling etter innvilgelse. For kontrollgruppen tilsvarer dette årene 2000 – 2010, mens for behandlingsgruppen tilsvarer det årene 2010 – 2020.

DD-estimatoren blir beregnet ved å generere en utfallsvariabel, si arbeidsmarkedsstatus, første året etter innvilgelse og fem år etter innvilgelse. Videre genereres differansen av disse årene for kontroll- og behandlingsgruppe, differansen av gjennomsnittet av disse differansene er lik dd-estimatet vi er ute etter. Dette gjøres for alle utfall i analysen. Differanser genereres mellom kontroll - og behandlingsgruppene for de ulike utfallsvariablene, gitt ulike segment av befolkningen. DD-estimer regnes ut deretter. Videre er standardfeil regnet ut i Excel, og lagt ved i resultatene.

6.4 Svakheter ved datagrunnlag

Datagrunnlaget er noe begrenset før 2015. Blant annet er målet på arbeidstimer per arbeider mangelfullt før 2015. Sammenligningsgrunnlaget mellom kontroll og behandlingsgruppe for denne utfallsvariabelen er derfor litt begrenset.

Data fra A-ordningen omfatter data om personers tilknytning til arbeidsmarkedet, som verdier om lønn, yrke og arbeidstid, inneholder kun verdier fra januar 2015 og utover (Microdata.no, 2021). Dette er problematisk for analysen i oppgaven fordi dataen fra kontrollgruppen ikke er fullt så detaljert. At det ikke finnes tilstrekkelig god data for begge gruppene, er en svakhet ved analysen.

Før 2015 er kildegrunnlaget basert på NAVs AA-register hvor det er dateringer av start- og stopp av arbeidsforhold. Det er i hovedsak størrelsen på den årlige lønnsinntekten/ næringsinntekten som bestemmer hvilke som inkluderes som lønnstakere/ selvstendige for de som har kode 1, 2 og 6. Det vil derfor for disse være knyttet større usikkerhet til disse observasjonene over tid (SSB, 2022c).

Mer generelt kan vi si at datagrunnlaget for sysselsettingsstatistikk er blitt mye bedre med innføringen av a-ordningen i 2015. Ideelt skulle vi hatt denne typen data også tilbake til 2005 for å få en mer innsiktsfull analyse. Analyser av velferdsreformer fremover vil ha et bredere datagrunnlag og derfor også et bedre grunnlag til å lage gode analyser

6.4 Utvalg

Den empiriske analysen baserer seg på et utvalg individer i aldersgruppen fra 20 til 60 år. For at kontroll- og behandlingsgruppen skal bli mest mulig like tas individer under 20 år bort. Jeg velger å fjerne individene under 20, fordi gruppen under 20 er større for mottakere av AAP. Grunnene til dette er blant annet at aldersgrensen for attføringspenger var 19 år, i tillegg til at AAP åpnet for flere uten arbeidstilknytning, hvilket ofte er unge. Ved å se på et utvalg individer over 20 år, utelukker vi noe av seleksjonsskjevheten. Siden analysen utelukker individene under 20 år, er det viktig å presisere at jeg ikke ser på effekten for denne gruppen. Personer over 60 år utelukkes også fra utvalget. Dette gjøres fordi det antas at deres retur til arbeid ikke har så stor effekt for samfunnet, relativt til de som er yngre. I tillegg til at pensjonssystemet har endret seg noe for denne gruppen i tidsintervallet. At denne effekten har endret seg ved innføringen av AAP er derfor ikke så avgjørende når vi skal måle hvorvidt innføringen av AAP har vært effektiv eller ikke. Utvalget deles i aldersgrupper, der unge defineres som personer mellom 20 og 32 år, voksne som mellom 34 og 46 år og eldre defineres som mellom 47 og 60 år.

Siden microdata.no gir tilgang på data fra hele populasjonen, vil utvalgene oppgaven tar for seg være store. Dette gir et godt utgangspunkt for analysen. Utvalget begrenses til mottakere som fikk innvilget støtte i årene 2005 og 2015. Grunnet tidsforløpet til ordningene, vil oppgaven derfor basere seg på data fra tidsintervallene 2005 – 2010 og 2015 – 2020.

Tabell 1 viser hvordan utvalget er sammensatt. Utvalget består av totalt 71 012 observasjoner. Rundt 72% av mottakerne av de tidligere ordningene var mottakere av rehabiliteringspenger, i overkant av 27% var mottakere av tidsbegrenset uførestønad, mens kun 1,5% var mottakere av attføringspenger. Utvalget har noen færre mottakere av arbeidsavklaringspenger enn mottakere av de erstattede ordningene. Differansen er ikke av betydelig størrelse for analysen sin del. Datagrunnlaget gir oss tilgang på alle mottakere av midlertidige helserelevante ytelser. Mitt utvalg består dermed av alle som fikk innvilget en midlertidig helserelevante ytelse i 2005 eller 2015, mellom 20 - og 60 år, Rogaland ekskludert.

Tabell 1: Variabeloversikt, antall observasjoner fra de ulike ordningene

	Antall observasjoner
Arbeidsavklaringspenger	35 121
Tidligere ordninger kombinert	35 891
Yrkesrettet attføring	529
Rehabiliteringspenger	25 481
Tidsbegrenset uførestønad	9 995
Totalt	71 012

Merknad: Verdiene er noe upresise grunnet glatting i microdata.no. Dette er grunnen til at summen av ordningen ikke adderer til den totale andelen på de erstattede ordningene.

Tabell 2: Kjønn og aldersfordeling for mottakere av AAP og tidligere ordninger

	Arbeidsavklaringspenger			Tidligere ordninger		
	Menn	Kvinner	Totalt	Menn	Kvinner	Totalt
Kjønn	14 524 <i>41,4</i>	20 586 <i>58,6</i>	35 121 <i>100</i>	14 577 <i>40,6</i>	21 318 <i>59,4</i>	35 891 <i>100</i>
Alder						
Gjennomsnitt	40,4	40,5	40,5	42,3	42,6	42,5
<i>Unge</i>	4 447	5 789	10 233	2 929	3 683	6 620
20 – 32 år	<i>30,6</i>	<i>27,7</i>	<i>29,1</i>	<i>20,1</i>	<i>17,3</i>	<i>18,4</i>
<i>Voksne</i>	4 711	7 551	12 258	5 938	9 226	15 160
33 – 46 år	<i>32,4</i>	<i>36,2</i>	<i>34,9</i>	<i>40,7</i>	<i>43,3</i>	<i>42,2</i>
<i>Eldre</i>	5 378	7 244	12 618	5 694	8 408	14 112
47 – 60 år	<i>37,0</i>	<i>34,7</i>	<i>35,9</i>	<i>39,1</i>	<i>39,4</i>	<i>39,3</i>
Totalt	14 524 <i>100</i>	20 886 <i>100</i>	35 121 <i>100</i>	14 577 <i>100</i>	21 318 <i>100</i>	35 891 <i>100</i>

Merknad: Verdiene i kursiv viser prosentandeler.

Andelen kvinnelige mottakere er større enn andelen mannlige mottakere for begge gruppene. Det kan allikevel være verdt å merke seg at andelen kvinnelige mottakere er noe lavere for mottakere av arbeidsavklaringspenger. Det er også bemerkningsverdige forskjeller i aldersdistribusjonen. Gjennomsnittsalderen er to år eldre for kontrollgruppen, enn for behandlingsgruppen. Aldersgruppen med størst differanse mellom gruppene er unge (20– 32 år). Andelen unge mottakere på arbeidsavklaringspenger er rundt 10 prosentpoeng høyere enn andelen unge mottakere på de erstattede ordningene. Forskjellen er bekymringsverdig, da dette er gruppen med flest potensielle gjenværende år i arbeidslivet. Dersom individ under 20 år hadde vært inkludert ville trolig differansen i gjennomsnittsalderen vært enda større.

6.5 Variabler

Variablene brukt i analysen og i den deskriptive statistikken for å sammenlikne gruppene blir presentert i dette delkapittelet. Hvordan variablene er definert i tillegg til en begrunnelse av hvorfor de er inkludert følger nedenfor:

Arbeidsstatus er en dummyvariabel som er lik en dersom individet er i arbeid og null hvis ikke. Variablene er definert ut ifra en kategorivariabel i microdata.no som beskriver arbeidsmarkedsstatus for hovedarbeidsforholdet på individnivå. Kategoriene «utenfor arbeidsstyrken» og «helt ledig» tar verdien null i variabelen som defineres, kategoriene «lønnstaker» og «selvstendig» tar verdien en. Variabelen har måletidspunkt 16. november hvert år. I analysen senere, blir derfor 2016 brukt som referanseår, da det er en mulighet for at noen av de i utvalgene ikke har fått innvilget ytelsen på måletidspunktet i 2015. Grunnen til dette er at utvalgene består av alle som får innvilget en midlertidig helsesrelatert ytelse i 2005 og 2015, også etter 16. november.

Til og med 2014 er data for den registerbaserte sysselsettingsstatistikken basert på ulike registre. Viktigst blant disse er NAVs Arbeidsgiver- og arbeidstakerregister (AA-registeret), lønns - og trekkoppgaverregisteret (LTO) og selvangivelsesregisteret administrert av Skattedirektoratet, med flere (SSB, 2022c). AA-registeret er hovedkilden til data om lønnstakere, mens andre datakilder er et supplement til dataen der lønnstakerforholdet ikke er meldepliktige til AA-registeret. Frem til 2015 ble antall sysselsatte bestemt slik at landstallet for lønnstakere og selvstendige skulle bli lik det Arbeidskraftsundersøkelsene (AKU) viste for disse gruppene i 4.kvartal. Bruken av AKU skyldes at det ikke fantes registre som dekket alle sysselsatte med god kvalitet. I 2015 ble a - ordningen introdusert. Dette er en samordnet innsamling av opplysninger om arbeidsforhold, inntekt og skattetrekk til Skatteetaten, NAV og SSB. I microdata.no finnes det også en variabel på arbeidsmarkedsstatus for hovedarbeidsforholdet på individnivå etter 2015, denne basert på data fra a-ordningen. Arbeidsmarkedsstatus blir dermed definert tilsvarende også etter 2015, med en dummyvariabel som er lik en dersom individet er i arbeid og null hvis ikke. Kategorivariabelen i microdata er også her blitt omgjort til en dummy.

Tabell 3: Variabelbeskrivelse

Variabel	Beskrivelse
Arbeidsstatus	Dummy definert ut fra microdata.no sin kategorivariabel på arbeidsmarkedsstatus for hovedarbeidsforhold.
Arbeidsinntekt	Inntekt er oppgitt i G
Arbeidstimer	Utfallsvariable, beskriver antall avtalte arbeidstimer i løpet av en uke
Ufør	Mottaker av uføretrygd.
Helserelatert midlertidig ytelse	Mottaker av en helserelatert midlertidig ytelse.
Sykepenger	Mottok 100 prosent sykepenger året før inklusjon
Utdanning	Høyest fullførte utdanning
Foreldres utdanning	Foreldres utdanningsnivå da mottaker var 16 år
Kvinne	Dummy lik 1 dersom mottaker er kvinne, lik null hvis mottaker er mann.
Innvandrerbakgrunn	Individet har innvandrerbakgrunn
Alder	Aldersgruppen til individet. Tre kategorier: unge, voksne, eldre
Sivilstand	Sivilstatusen til mottaker
Antall barn under 18 år	Hvor mange barn under 18 år individet har
Bostedsregion	Individets bosted.

Arbeidstimer beskriver det antallet arbeidstimer som den ansatte ifølge arbeidskontrakten skal være på arbeid. Fravær grunnet sykdom og ferie trekkes ikke fra avtalt arbeidstid og overtid medregnes heller ikke. Denne variabelen har også måletidspunkt 11. november og blir brukt som en utfallsvariabel for å underbygge og utfylle resultatene til arbeidstilbudet. Denne variabelen har som arbeidsstatus, et skifte i 2015, dette gjør at sammenlikningsgrunnlaget blir noe usikkert. Også for denne variabelen er AKU og Aa- registeret datakildene for observasjoner før 2015, mens a-ordningen er datakilden for observasjoner etter 2015 (SSB, 2022c). Datagrunnlaget før 2015 er noe mer usikkert og en må regne med en del feil på mikronivå.

Det å ha mottatt hundre prosent sykepenger året før inklusjon kan ha innvirkning på sannsynligheten for å returnere til arbeidsmarkedet. Å ha kommet fra sykepenger impliserer at

en har vært i arbeid før inklusjon, denne gruppen mottar derfor støtte på andre grunnlag enn de som går direkte på en ordning (Kann et al., 2016a).

En høyere lønnsinntekt før inklusjon, virker det også rimelig å anta at er korrelert med en høyere sannsynlighet for å komme tilbake til arbeid, da dette kan tolkes som en indikasjon på tilhørighet til arbeidsmarkedet. Tilhørighet til arbeidsmarkedet kan komme en person til gode gjennom for eksempel å ha arbeidserfaring og/eller et kontaktnettverk. En kan også tenkes å ha økte økonomiske insentiver til å komme tilbake i arbeid dersom man har en høy inntekt. I analysen ser vi på inntekt som utfallsvariabel, hvor effekten på inntekt beregnes på lik linje som arbeidsstatus. Dette gjør vi for å se på korrelasjonen mellom innføringen av arbeidsavklaringspenger og utvikling i inntekt. Inntekt blir også brukt som kontrollvariabel når effekten på arbeidsstatus analyseres. Her benyttes en kategorivariabel, som deler opp utvalgene i forskjellige inntektsgrupper, gruppene er henholdsvis; (0) inntekt = 0, (1) inntekt < 2 G, (2) inntekt < 4 G, (3) inntekt < 6 G, (4) inntekt > 6 G.

Ufør brukes som en supplerende utfallsvariabel. Utviklingen av andel uføre blir vist i en graf når resultatene legges frem i kapittel åtte. Variabelen er inkludert for å illustrere hvor mange fra utvalgene som ender opp med å få innvilget uføretrygd og når. Måletidspunkt for variabelen er 31.12 hvert år. Andel på helserelatert midlertidig ytelse er tatt med på samme måte, med samme måletidspunkt. Variabelen er inkludert for å få innsikt i hvor lenge mottakerne i utvalgene våres mottar ytelsen.

Utdanning og foreldres utdanning blir inkludert i analysen, for å se hvorvidt ulike nivåer av utdanning kan være en indikasjon på hvor stor sannsynlighet/mulighet et individ har på å komme seg tilbake til eller å begynne i arbeid. Noen jobber vil eksempelvis kreve ett gitt utdanningsnivå, eller en spesifikk utdanning, dermed vil deler av utvalget være utelukkede kandidater i enkelte jobbåpninger. Alt annet likt vil derfor trolig et høyere utdanningsnivå, øke sannsynligheten for å komme tilbake til eller starte i arbeid.

For å observere kjønnsforskjeller i sannsynligheten for å komme i arbeid etter endt mottakerperiode er en variabel for kjønn inkludert. I analysen deles utvalgene opp etter kjønn, for å se om de ulike kjønnene har lik effekt av innføringen av AAP.

Utvalget er delt inn i tre aldersgrupper, årsaken til dette er for å ta hensyn til at gruppene er i ulike stadier i livet. Vi skiller mellom unge (20 – 32 år), voksne (33 – 46 år) og eldre (47 – 60 år). Her har «unge» gjerne mindre arbeidsdeltakelse eller har eventuelt få år i arbeidsmarkedet (lav tilknytning til arbeidsmarkedet), med mange potensielle arbeidsår fremfor seg. De voksne er har en sterkere tilknytning til arbeidsmarkedet, de har gjerne en del år med erfaring. De eldre er i slutten av sin arbeidskarriere, de har mest erfaring, men denne gruppen er tatt med fordi de i mindre grad responderer på insentiver knyttet til å returnere til arbeidsmarkedet (Kostol & Møgstad, 2014).

Siviltilstand og antall barn under 18 år er inkludert fordi det kan være interessant å se om forskjeller i familiesituasjonen er med å endre sannsynligheten for å være i jobb etter endt stønadperiode. Det kan tenkes at individer i parforhold har relativt lavere økonomiske insentiver, gitt at partneren er i arbeid. Har du barn under 18 år vil også de økonomiske insentivene gjerne være høyere, sett at det å ha barn er dyrt, men alternativkostnaden, som er tid med barna og pleie vil være høyere. Variabelen for antall barn under 18 år er delt inn i 5 kategorier, største delen av utvalget faller under gruppen med null barn under 18 år. Resterende kategorier er: 1, 2, 3 og 4 + barn under 18 år.

Bostedsregion er den siste variabelen det kontrolleres for, på denne måten er det mulig å illustrere regionale forskjeller. Ulike sannsynligheter for å komme tilbake til eller å komme i jobb i de ulike regionene kan ha sammenheng med hvilke sektorer som er mest fremtredende i et gitt geografisk område. Personer fra Rogaland er fjernet fra begge utvalg, grunnet økonomiske vanskeligheter og høy arbeidsledighet i perioden som observeres for for behandlingsgruppen. Gruppen er fjernet for å unngå å få målefeil, fordi eksterne effekter påvirker utfallsvariabelen.

7. Deskriptiv statistikk

I dette kapitlet presenteres deskriptiv statistikk knyttet til de to utvalgene. Tabellene er delt opp slik at vi kan skille mellom de to utvalgene, mottakere av arbeidsavklaringspenger og mottakere av de erstattede ordningene. Der er lagt inn en underdeling for kjønn for å skille mellom kvinner og menn, i tillegg til å se de to samlet. Dette kapitlet vil presentere fordelingen for de ulike bakgrunnsvariablene, og observerer eventuelle forskjeller mellom mottakere av arbeidsavklaringspenger og de tidligere ordningene.

Tabell 3 viser fordelingen mellom kvinner og menn i behandlings- og kontrollgruppe knyttet til bakgrunnsvariablene som er brukt i analysen. Variabelen «sykepenger før inklusjon» viser hvorvidt en person mottok hundre prosent sykepenger før personen ble stønadsmottaker. Individuer som ikke mottok sykepenger før inklusjon, skiller seg gjerne fra de som gjorde det. De er yngre og har gjerne derfor også i noe mindre grad en tilknytning til arbeidsmarkedet. Variabelen jeg bruker for sykefravær i microdata.no har kun observasjoner tilbake til 2006, derfor har vi ikke data på andel som mottok sykepenger før inklusjon for kontrollgruppen. Sett at dette var et krav for rehabiliteringspenger, som utfør om lag 72 prosent av kontrollgruppen, er de grunn til å tro at andelen som kom fra sykepenger for kontrollgruppen var stor.

Utdanningsvariabelen er litt forskjellig for de to utvalgene. Mottakerne av arbeidsavklaringspenger har en noe høyere andel med høyere utdanning, både på høyere nivå og på lavere nivå. Det er i tillegg vært å merke seg, at det for begge gruppene er store kjønnsforskjeller i utdanningsnivå. Kvinnelige mottakere har i gjennomsnitt høyere utdanning enn mannlige mottakere. Begge gruppene har i gjennomsnitt lavere høyest fullførte utdanning enn befolkningsgjennomsnittet (SSB, 2022a). Andelen med høyere utdanning har steget fra 26,1 til 32,2 mellom 2005 og 2015, for utvalgene er oppgangen henholdsvis 16,6 til 20,9. Disse forskjellene ser ut til å være noe større for behandlingsgruppen. For foreldres utdanning, er andelen personer i kontrollgruppen som har grunnskolen som sin høyeste fullførte utdanning vesentlig høyere enn tilsvarende for behandlingsgruppen. Tallene nedenfor viser at foreldres utdanning, som til en viss grad beskriver sosioøkonomisk bakgrunn, har økt mye på ti år. Andelen med høyere utdanning på høyere nivå er 1,3 prosentpoeng større for foreldre til mottakere av arbeidsavklaringspenger, enn for foreldre til mottakere av de erstattede ordningene. For høyere utdanning på lavere nivå gjelder tilsvarende andel på 5,7 prosent og for videregående 2 prosent. Det er vært å merke seg at det er variabler som mangler. Trolig har utdanningsnivået steget i takt med trenden i befolkningen gjennom årene som observeres.

Tabell 4: Deskriptiv statistikk, bakgrunnsvariabler

	Arbeidsavklaringspenger			Erstattede ordninger		
	Menn	Kvinner	Totalt	Menn	Kvinner	Totalt
Sykepenger året før inklusjon	67,1	74,0	71,2	-	-	-
Utdanning						
Grunnskole	44,6	34,1	38,4	42,0	36,6	38,8
Videregående	40,4	38,3	39,1	44,8	43,0	43,7
Bachelor	10,6	22,4	17,5	10,0	17,7	14,6
Master eller høyere	2,5	4,1	3,4	1,9	2,1	2,0
<i>Manglende observasjoner</i>	2,0	1,2	1,5	1,2	0,7	0,9
Foreldres utdanning						
Grunnskole	22,7	22,0	22,2	34,8	33,5	34,0
Videregående	43,5	46,8	45,4	42,3	44,1	43,4
Universitet/høyskole, lavere nivå	13,6	14,0	13,8	7,7	8,3	8,1
Universitet/høyskole, høyere nivå	4,0	4,1	4,1	2,5	3,0	2,8
<i>Manglende observasjoner</i>	16,3	13,2	14,4	12,8	11,2	11,8
Innvandrerbakgrunn	13,7	11,2	12,2	5,3	3,6	4,3
Sivilstand						
Ugift	56,7	39,9	49,3	43,5	29,5	35,2
Gift/separert/ registrert partner	31,7	44,1	36,5	41,4	50,8	46,8
Skilt/enke(mann)	11,5	15,9	14,0	14,9	20,0	17,9
<i>Manglende observasjoner</i>	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Barn under 18 år						
0	67,3	50,3	57,3	65,1	50,3	56,3
1	15,0	22,1	19,2	14,8	22,7	19,5
2	10,9	18,6	15,4	13,0	18,4	16,2
3	4,1	6,7	5,6	4,9	6,8	5,9
4+	1,3	1,8	1,6	1,6	1,7	1,7
<i>Manglende observasjoner</i>	1,4	0,5	0,9	1,0	0,2	0,5
Inntekt^a						
0	24,3	14,2	18,4	31,7	26,6	28,6
> 2G	20,1	22,6	21,5	22,3	23,8	23,2
> 4G	16,1	27,5	22,8	11,2	23,0	18,2
> 6G	27,2	29,7	28,9	23,1	21,7	22,3
6G <	11,8	6,0	8,4	11,7	4,9	7,7
Bosted						
Oslo/Akershus	20,1	21,4	21,2	21,3	21,3	21,1
Hedmark/Oppland	7,3	7,5	7,4	8,0	10,3	10,1
Sør-Østlandet	23,9	23,5	23,6	21,2	22,4	22,4
Agder (Tatt ut Rogaland)	8,7	7,4	8,0	7,5	7,1	7,2
Vestlandet	18,5	18,6	18,7	16,3	15,7	16,0
Trøndelag	9,3	9,9	9,6	9,6	10,4	10,1
Nord-Norge	11,2	11,5	11,4	13,4	12,7	13,0
<i>Manglende observasjoner</i>	0,3	0,1	0,2	0,2	0,1	0,2

Merknad: Verdiene i kursiv beskriver prosentandelen i utvalget. ^a inntekt er målt for gruppene året før innvilgelse (2004 - kontrollgruppe, 2014 - behandlingsgruppe)

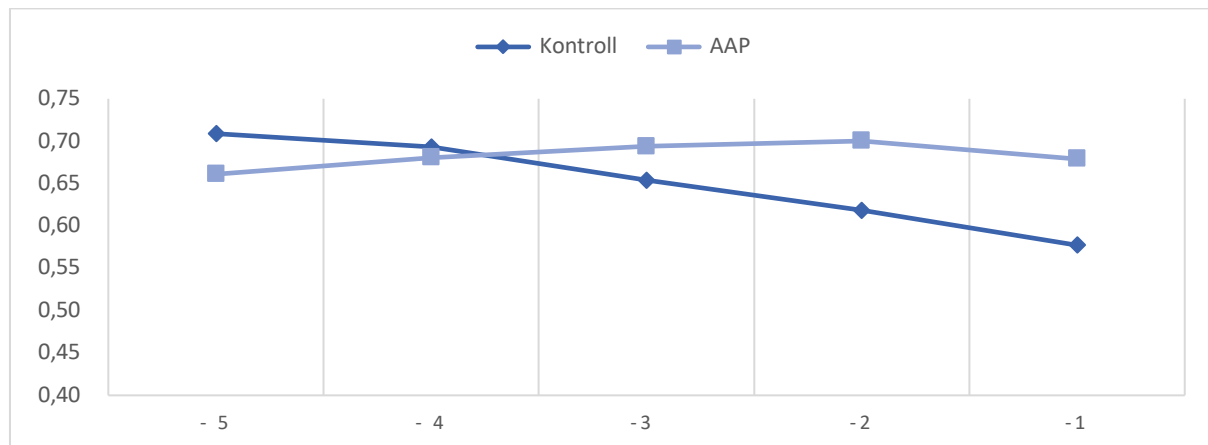
Andelen med null i inntekt før innvilgelse er høyere for mottakere av arbeidsavklaringspenger enn for mottaker av de tidligere ordningene. Dette skyldes trolig endringer av inntakskrav som diskutert tidligere, og trolig vil dette påvirke overgang til arbeid negativt, da det impliserer at mottakerne har lav arbeidstilknytning. For begge utvalgene finner vi at menn er mindre sannsynlig til å ha null-inntekt, men differansen er størst for de erstattede ordningene. Hoppet i andelen med nullinntekt er derfor også størst for menn, og går fra 14,2 prosent til hele 26,6 prosent.

Andelen innvandrere på ytelsen er blitt høyere for mottakere av AAP enn det som var tilfellet for de gamle ordningene. Dette kan ses i sammenheng med at innvandrere i løpet av de 10 årene mellom måletidspunkt, er blitt en større andel av befolkningen generelt (SSB, 2022b).

Fordelingen ut ifra bosted ser ikke ut til å være endret noe særlig mellom de to utvalgene. Oslo har fått en noe større andel av stønadsmottakerne av arbeidsavklaringspenger, dette gjelder også Vestlandet. For Nord-Norge og Hedmark/ Oppland kan det motsatte vises, der har andelen mottakere gått ned relativt til resten av landet for de tidligere ordningene.

For bakgrunnsvariablene for antall barn, kan det se ut til at mottakere av arbeidsavklaringspenger får flere barn enn mottakere av de tidligere ordningene, det er allikevel litt vanskelig å si noe sikkert rundt disse tallene, da det er mange observasjoner som mangler fra utvalget som mottok de erstattede ordningene.

Statistikken viser at det er en større andel enslige mottakere av AAP, og at dermed at en høyere andel er i par og eller skilt/ enke(mann) dersom en er mottaker av de tidligere ordningene. Dette kan ha sammenheng med aldersvariabelen ovenfor, flere skilt fordi de er eldre eller flere enslige fordi de er yngre. Det kan også være et resultat av tender i samfunnet gjennom årene som observeres. For begge utvalgene ser vi at kvinnene i utvalget med høyere sannsynlighet har barn enn menn. Foruten om dette er statistikken om barn under 18 år for mottakerne relativt lik for begge grupper. Andelen som ikke har barn skiller kun med ett prosent, Andelen er ett prosent mindre for mottakere av arbeidsavklaringspenger. Det å ha barn under 18 år påvirker derfor trolig ikke gruppene ulikt.

Tidstrender:**Figur 4: Trenden for arbeidsstatus før innvilgelse**

Merknad: Feller tred illustrert. År langs x-aksen representerer 2000 -2004 for kontrollgruppen og 2010 – 2014 for behandlingsgruppen.

Figuren 5.2 illustrerer trenden i arbeidsstatus for utvalgene før innvilgelse av stønadsordning. Årene observert her er derfor 2000 – 2004 for kontrollgruppen og 2010 – 2014 for behandlingsgruppen. Figuren viser tegn til at utvalgene har noe ulik trend. Trenden de siste året før innvilgelse ser derimot ut til å være parallell. Det kan kritiseres at gruppene ikke ser ut til å lik trend i en lenger tid før innvilgelse. Det er vanskelig å anta at gruppene skal utvikles likt uten innvilgelse, når en ikke kan vise til at gruppene beveger seg likt før innvilgelse. Faktorer som påvirker utvalgene til å utvikle seg forskjellig før og etter innvilgelse, kan for eksempel være trender i arbeidsmarkedet. Det kan også hende at gruppene ikke er så like som man først trodde (Kann et al., 2016a).

Mangel på felles trend før innvilgelse gjør at resultatene vi får ikke kan tolkes som kausale effekter, og er en begrensning for videre analyse. Trenden er ulik til tross for at lovarbeidene og lovteksten påpeker at AAP i all hovedsak skal omfatte tilsvarende grupper som mottakere av de erstattede ordningene (Kann et al., 2016a).

8. Resultater

I dette kapitlet presenteres resultatene fra analysen. Siden en regresjons-diff-i-diff har vist seg vanskelig å gjennomføre, er resultatene i oppgaven regnet ut manuelt. En sentral svakhet ved denne metoden er at det ikke er mulig å isolere effekter ved bruk av flere forklaringsvariabler simultant. Jeg studerer forskjellige undergrupper av utvalgene for å kunne se effekten for forskjellige segment i befolkningen. Undergruppene er delt opp etter kjønn, alder, inntektsnivå og utdanningsnivå, hver for seg og kombinert.

Hovedresultatene presenteres først i tabell fem, der legges DD - estimatene for samtlige utfallsvariabler vi studerer, frem. Lenger ned i kapitlet vil grafer illustrere trenden i utfallene som observeres. Tabeller med mer utdypende informasjon følger etter hvert som analysen spisser seg nærmere inn på de enkelte utfallene.

Tabell 5 inneholder utelukkende positive dd-estimat. Det kan derfor se ut til at innføringen av arbeidsavklaringspenger i gjennomsnitt har hatt en positiv effekt på arbeidsstatus, inntekt og arbeidstid. Effekten ser ut til å i gjennomsnitt være større for menn enn for kvinner for samtlige utfall.

Sannsynligheten for å være arbeidsdeltaker har økt med seks prosentpoeng med innføringen av arbeidsavklaringspenger for mottakere av midlertidige helserelevante ytelser. Andelen i arbeid er tilsynelatende uendret for mottakere av de erstattede ordningene, hvis man sammenlikner start og slutt⁷. Andelen steg noe frem til tre år etter innvilgelse, men gikk deretter ned igjen. Fallet i arbeidsdeltakelse kan ses i sammenheng med finanskrisen, da det her ses på arbeidsdeltakelse i 2009 og 2010. Høy arbeidsledighet i denne perioden vil trolig ha påvirket arbeidsdeltakelsen til utvalget. At dette er årene vi observerer for kontrollgruppen, kan bidra til at effekten av innføringen er noe overestimert.

For mottakere av AAP, er utgangspunktet lavere (færre er i arbeid fra starten), men de har en større økning i arbeidsdeltakelse etter innvilgelse. For denne gruppen er det en jevn vekst i arbeidsdeltakelse frem mot 2019, den synker noe i 2020. Dette kan trolig ses i sammenheng med korona-pandemien. At mottakere av midlertidige helserelevante ytelser er sårbare i økonomiske lavkonjunkturer er ikke overaskende, da de i gjennomsnitt har lavere utdanning

⁷ Vist i grafen på side 41.

enn befolkningsgjennomsnittet og i tillegg har lav tilhørighet til arbeidsmarkedet. Sistnevnte er spesielt viktig. Det å skaffe arbeid i slike perioder er også vanskeligere enn ellers, så dersom en allerede står utenfor arbeid, gjør det veien inn i arbeidsmarkedet enda vanskeligere.

Tabell 5: Hovedresultat – arbeidsstatus, inntekt og arbeidstimer

	Arbeidsstatus	Inntekt	Arbeidstimer
Alle mottakere	0,060 (0,004) <i>N</i> = 71 079	0,493 (0,024) <i>N</i> = 27 521	2,263 (0,180) <i>N</i> = 13 920
År ette innvilgelse			
+ 1 år	0,017 (0,002)	0,049 (0,014)	1,338 (0,119)
+ 2 år	0,026 (0,003)	0,084 (0,020)	1,586 (0,144)
+ 3 år	0,057 (0,004)	0,301 (0,022)	1,880 (0,163)
+ 4 år	0,060 (0,004)	0,493 (0,024)	2,263 (0,180)
<i>Undergrupper:</i>			
Kjønn:			
Kvinner	0,051 (0,005) <i>N</i> = 41 946	0,413 (0,027) <i>N</i> = 17 693	2,158 (0,213) <i>N</i> = 9 619
Menn	0,074 (0,006) <i>N</i> = 29 130	0,627 (0,048) <i>N</i> = 9 828	2,442 (0,334) <i>N</i> = 4 309
Utdanning^a:			
Grunnskole	0,050 (0,006) <i>N</i> = 27 451	0,395 (0,042) <i>N</i> = 8 050	2,773 (0,380) <i>N</i> = 3 388
Videregående	0,065 (0,006) <i>N</i> = 29 120	0,538 (0,036) <i>N</i> = 12 529	2,002 (0,269) <i>N</i> = 6384
Bachelor	0,070 (0,010) <i>N</i> = 11 357	0,539 (0,055) <i>N</i> = 5 783	1,808 (0,340) <i>N</i> = 3 450
Master eller mer	0,110 (0,023) <i>N</i> = 1 920	0,133 (0,166) <i>N</i> = 1 006	1,001 (0,872) <i>N</i> = 637
Alder			
Unge (20 – 32år)	0,068 (0,008) <i>N</i> = 16 994	0,262 (0,042) <i>N</i> = 5 655	2,665 (0,551) <i>N</i> = 2 012
Voksne (33 – 46år)	0,046 (0,006) <i>N</i> = 25 542	0,501 (0,040) <i>N</i> = 11 308	2,347 (0,298) <i>N</i> = 5 448
Eldre (47 – 60år)	0,036 (0,006) <i>N</i> = 26 283	0,398 (0,036) <i>N</i> = 10 542	1,646 (0,253) <i>N</i> = 6 009

Merknad: Resultatene er regnet ut manuelt og viser differansen i differansen for ulike utfall, gitt ulike undergrupper. Forklaringsvariablene er i denne tabellen brukt enkeltvis. ^a Høyest fullførte utdanning. Standardfeil i parentes. Se side 23 for beregning av standardfeil.

Arbeidsdeltakelsen stiger for begge gruppene i årene etter innvilgelse. Utgangspunktet er arbeidsstatus i 2006 og 2016, hvilket betyr at +1 år her tilsvarer 2007 og 2017 for de representative gruppene, + 2 år 2008 og 2018, osv. I år + 2 er differansen høyest for kontrollgruppen, dette er før effektene av finanskrisen, og arbeidsmarkedet var derfor i en sterkere posisjon enn påfølgende år. Enkelte av de erstattede ordningene hadde også en forløpsperiode kortere enn 4 år, hvilket også kan spille en rolle her.

Resultatene i tabell 5 viser videre at innføringen av arbeidsavklaringspenger har ført til en økt inntekt på om lag 50 000 kr, for de med inntekt over null. Effekten på menns inntekt er større enn effekten på kvinners inntekt. Innføringen øker i gjennomsnitt menns inntekt med ca. 60 000 kr justert for dagens mål på G^8 . For kvinner er tilsvarende verdi ca. 40 000 kr. Effekten på inntekt er minst for mottakere med master eller mer, dette er i tillegg det minste utvalgt og variasjonen er stor. Trolig vil derfor ikke dette resultatet være statistisk signifikant. Størst effekt på inntekt har de med høyest fullførte utdanning tilsvarende videregående og bachelor.

Diff-i-diff estimatet for arbeidstimer tilsvarer 2,2 timer. Det betyr at veksten av arbeidstimer har vært i gjennomsnitt 2 timer og ett kvarter større for mottakere av AAP enn mottakere av de erstattede ordningene fra 1 år etter til fem år etter innvilgelse. Effekten er størst for unge, med om lag 2 timer og 40 min lenger avtalt arbeidstid, mens effekten for eldre tilsvarer om lag 1 time og 40 minutter. Estimater for arbeidstimer delt inn for ulike utdanningsnivå, viser noen interessante resultater. Resultatene viser at de med lavere utdanning får større effekt på arbeidstimer ved skifte til AAP enn de med høyere utdanning. En grunn til dette kan være at de med lavere utdanning, har et lavere utgangspunkt i referanseåret, altså har de større potensialet til å øke antall avtalte arbeidstimer.

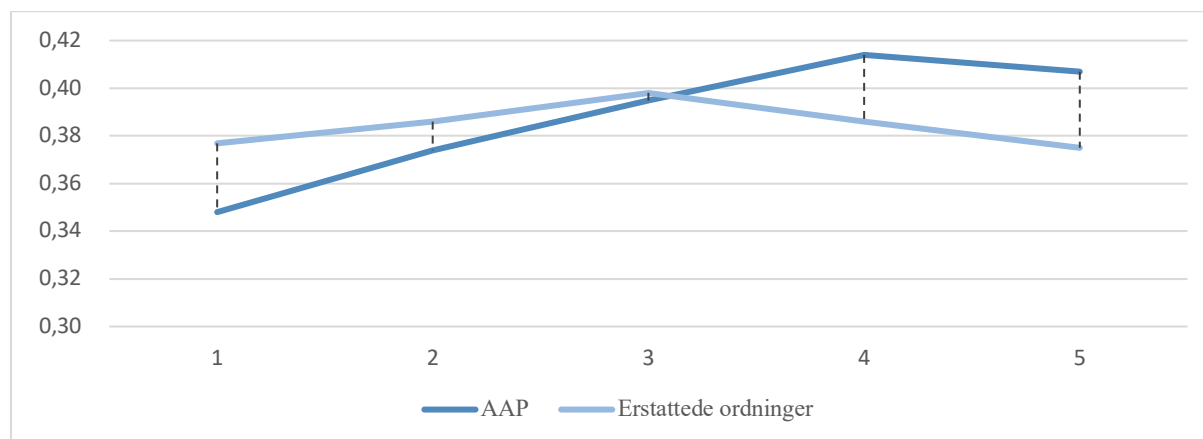
Arbeidsstatus

Tabell 6 og figur 5 antyder at andel på arbeid fire år etter innvilgelse, har økt for begge kjønn, uavhengig av alder og utdanningsnivå. Effekten er noe større for menn enn for kvinner, det skiller 2,3 prosentpoeng i deres gjennomsnittlige dd-estimat. Effekten er størst blant unge menn og kvinner med høyere utdanning.

⁸ Gjelder de med inntekt over null.

Siden arbeidsstatus er hovedfokuset i analysen, har vi i tabell 6 satt opp differansene for behandlings- og kontrollgruppen gitt kjønn, for å få mer innsikt i utviklingen for de forskjellige gruppene. Tabellen er delt opp i forskjellige undergrupper, for å observere forskjeller i gjennomsnitt endring av arbeidsstatus, gitt forskjellig karakteristikk

Figur 5: Utvikling i andel i arbeid etter innvilgelse

Merknad: År langs x-aksen representerer 2006 -2010 for kontrollgruppen og 2016 – 2020 for behandlingsgruppen. Andel sysselsatt er illustrert langs y-aksen.

Når en ser på sannsynlighet for arbeid, blir inntektsnivå ofte tatt opp. En kategorivariabel for inntekt er lagt til i tabell 6, her deles utvalgene inn i ulike undergrupper basert på inntekten de hadde før innvilgelse for å illustrere effekten på arbeidsstatus gitt ulik inntekt. Tallen viser dd-estimat og sier derfor ikke noe om de ulike gruppenes sannsynlighet for å være i arbeid, bare endringen i sannsynligheten for å være i arbeid før og etter, og differansen mellom dem.

De med inntekt lik null i året før innvilgelse, ser ut til å ha en positiv effekt på arbeidstilbud for begge gruppene, forskjellen mellom utvalgene er liten og trolig ikke statistisk signifikant. Ikke overraskende, er disse de med minst sannsynlighet til å være i arbeid 5 år etter innvilgelse⁹.

De med størst effekt ser ut til å være de med inntekt over 6G før innvilgelse. Dette er i stor grad påvirket av at andelen i arbeid synker for kontrollgruppen. Dette kan fremstå overaskende, men det kan være verdt å nevne at de har en høy andel sysselsatte i 2006, tilsvarende om lag 61 prosent, mot 51 prosent for behandlingsgruppen. Fem år etter innvilgelse er det derfor fortsatt større andel av de med over 6 G i inntekt før innvilgelse, som er i arbeid enn for behandlingsgruppen.

⁹ I underkant av 21 prosent for kontrollgruppen og rundt 23 prosent for behandlingsgruppen.

Tabell 6: Diff-i-diff for arbeidsstatus gitt kjønn.

	Kvinner			Menn		
	Diff-k	Diff-b	DD	Diff-k	Diff-b	DD
Alle mottakere	-0,003	0,048	0,051 (0,005) <i>N = 41 946</i>	-0,001	0,073	0,074 (0,006) <i>N = 29 130</i>
<i>Undergrupper:</i>						
Utdanning^a:						
Grunnskole	0,015	0,059	0,044 (0,008)	-0,026	0,082	0,056 (0,009)
Videregående	-0,009	0,040	0,048 (0,008)	-0,015	0,015	0,030 (0,030)
Bachelor	0,019	0,044	0,025 (0,011)	-0,035	0,052	0,087 (0,018)
Master eller mer	-0,059	0,041	0,100 (0,030)	-0,042	0,042	0,084 (0,037)
Alder						
Unge (20 – 32år)	0,094	0,150	0,057 (0,010)	0,096	0,178	0,082 (0,012)
Voksne (33 – 46år)	0,035	0,070	0,034 (0,008)	0,029	0,095	0,066 (0,010)
Eldre (47 – 60år)	-0,086	-0,058	0,028 (0,008)	-0,083	-0,036	0,046 (0,009)
Inntekt						
0	0,059	0,059	0,000 (0,010)	0,016	0,040	0,024 (0,010)
>2G	0,019	0,100	0,082 (0,010)	0,028	0,107	0,079 (0,013)
>4G	-0,013	0,052	0,065 (0,010)	0,017	0,097	0,081 (0,017)
>6G	-0,065	0,010	0,075 (0,010)	-0,027	0,079	0,105 (0,009)
6G<	-0,068	0	0,068 (0,013)	-0,069	0,021	0,090 (0,014)

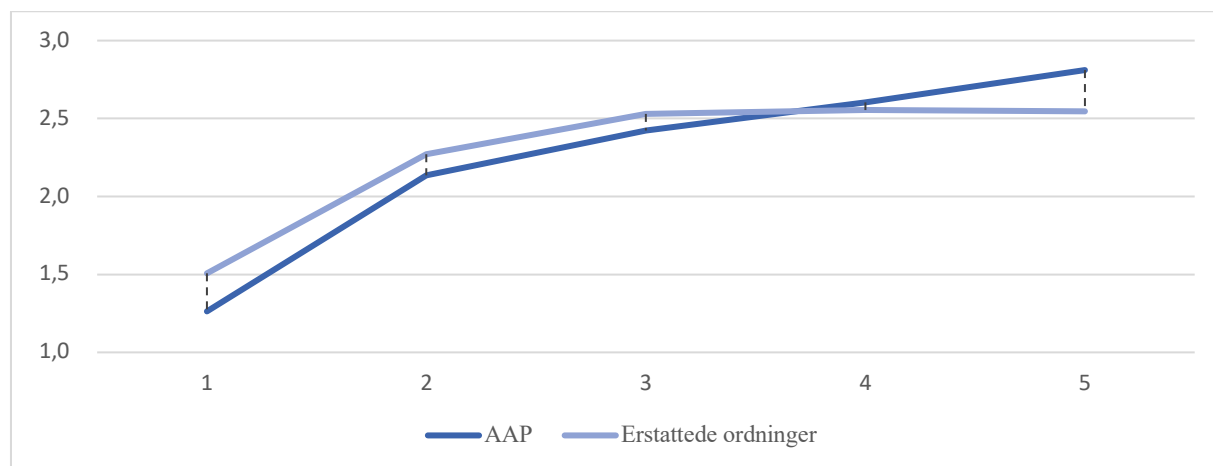
Merknad: Resultatene viser differansen i differansen for arbeidsstatus utfall, kontrollert for kjønn, gitt ulike undergrupper. Standardfeil i parentes. ^a Høyest fullførte utdanning.

Inntekt og arbeidstimer

Gjennomsnittlig inntekt over null G, for de to mottakergruppene ser ut til å utvikle seg relativt likt frem mot tre år etter innvilgelse. Fire år etter innvilgelse har gjennomsnittlig inntekt blitt høyere for mottakere av AAP, dermed finner vi at innføringen av AAP har hatt en positiv effekt på inntekt. Effekten etter fire år kan ha sammenheng med at mottakerperioden for de fleste på AAP var lenger, enn for de som var mottakere av tidligere ordninger. Når en derfor i år fire etter innvilgelse kommer tilbake i arbeid, jobber en mer/ tjener en mer, fordi støtten fra ordningen faller bort. Det er viktig å påpeke at denne grafen viser inntekt for de med høyere

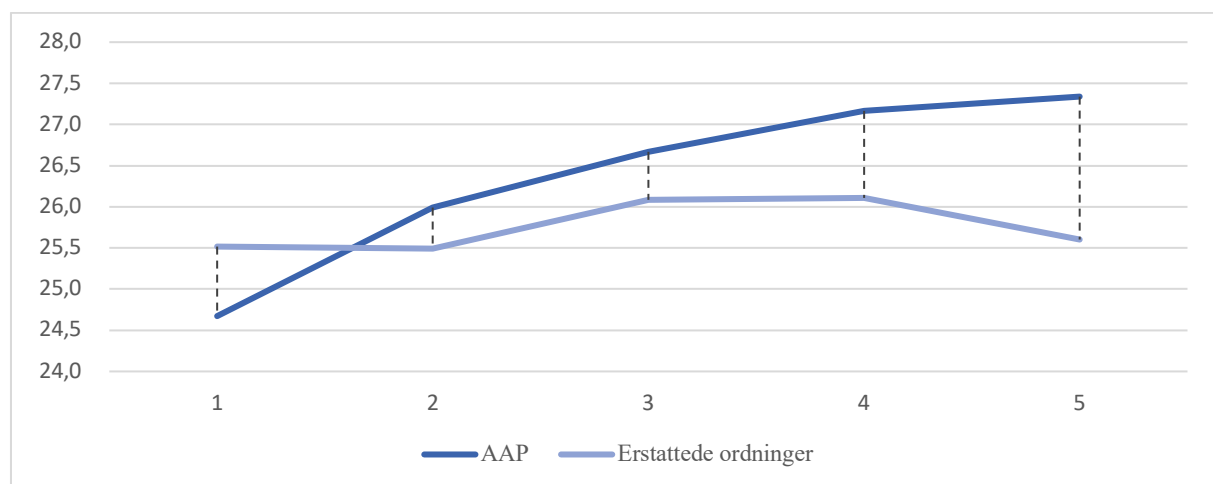
inntekt enn null. Dersom de med null-inntekt hadde vært inkludert i grafen, ville gjennomsnittsinntekten til mottakere blitt redusert kraftig og inntekt kunne virket misvisende dersom arbeidsdeltakelsen var større i den ene gruppen enn den andre. Derfor ser jeg på utfallene hver for seg i stedet.

Figur 6: Utvikling i inntekt etter innvilgelse

Merknad: År langs x-aksen representerer 2006 -2010 for kontrollgruppen og 2016 – 2020 for behandlingsgruppen. Inntekt i G representert langs y-aksen.

Figur 7: Utvikling i arbeidstimer etter innvilgelse

Merknad: År langs x-aksen representerer 2006 -2010 for kontrollgruppen og 2016 – 2020 for behandlingsgruppen. Inntekt i G illustrert langs y-aksen. Individuer med nullinntekt er tatt ut.

Utviklingen i gjennomsnittlig arbeidstid for mottakere av de forskjellige ordningene som jobber over 4 timer på en uke ser ut til å bli påvirket forskjellig etter innvilgelse for de to utvalgene. Gjennomsnittlig arbeidstid sank for mottakere av de erstattede ordningene, motsatt var tilfellet for mottakere av AAP. Dette indikerer at innføringen av arbeidsavklaringspenger er positivt

korrelert med arbeidstimer. Antallet observasjoner gitt dette utvalget er vesentlig lavere enn antallet mottakere. Her er kun de som er registrert til å jobbe mer enn fire timer i uken inkludert. Resultatene i tabellen antyder at denne at antall arbeidstimer har steget med i gjennomsnitt ca. 2 timer og 15 minutter.

Resultatene fra tabell 7 viser at menn mellom 33 og 46 år har hatt størst effekt på inntekt. Innføringen av arbeidsavklaringspenger har ført til at denne gruppen i gjennomsnitt har om lag 75 000 kroner høyere inntekt enn de ville hatt dersom de mottok en erstattet ordning. Dette samsvarer med at de i snitt jobber om lag 3 timer i uken mer enn de med samme karakteristik i kontrollgruppen. Gruppene som har fått minst effekt, i form av inntekt, av innføringen, ser ut til å være unge kvinner, eller kvinner med lav utdanning. Mens eldre har minst effekt av innføringen på antall timer arbeidet, effekten skiller her i liten grad på kjønn.

Tabell 7: Diff-i-diff estimat for inntekt og arbeidstimer gitt kjønn

	Inntekt		Arbeidstimer	
	Kvinner	Menn	Kvinner	Menn
Alle mottakere	0,413 (0,024) <i>N</i> = 17 693	0,627 (0,048) <i>N</i> = 9 828	2,158 (0,213) <i>N</i> = 9 621	2,442 (0,334) <i>N</i> = 4 309
<i>Undergrupper:</i>				
Utdanning^a:				
Grunnskole	0,252 (0,048) <i>N</i> = 4 506	0,536 (0,074) <i>N</i> = 3 497	2,378 (0,450) <i>N</i> = 2 040	4,818 (0,599) <i>N</i> = 1 345
Videregående	0,376 (0,039) <i>N</i> = 7 789	0,763 (0,071) <i>N</i> = 4 739	1,807 (0,326) <i>N</i> = 4 346	2,372 (0,479) <i>N</i> = 2 129
Bachelor	0,565 (0,059) <i>N</i> = 4 561	0,462 (0,142) <i>N</i> = 1 219	0,974 (0,368) <i>N</i> = 2 798	0,887 (0,834) <i>N</i> = 659
Master eller mer	0,069 (0,179) <i>N</i> = 745	0,286 (0,340) <i>N</i> = 261	0,663 (0,974) <i>N</i> = 493	0,929 (1,837) <i>N</i> = 147
Alder				
Unge (20 – 32år)	0,215 (0,069) <i>N</i> = 3 371	0,353 (0,097) <i>N</i> = 2 291	2,589 (0,721) <i>N</i> = 1 252	2,726 (0,859) <i>N</i> = 766
Voksne (33 – 46år)	0,399 (0,043) <i>N</i> = 7 523	0,737 (0,080) <i>N</i> = 3 786	2,129 (0,332) <i>N</i> = 4 175	2,698 (0,531) <i>N</i> = 1 713
Eldre (47 – 60år)	0,329 (0,044) <i>N</i> = 6 791	0,495 (0,072) <i>N</i> = 3 747	1,654 (0,292) <i>N</i> = 4 193	1,618 (0,494) <i>N</i> = 1 822

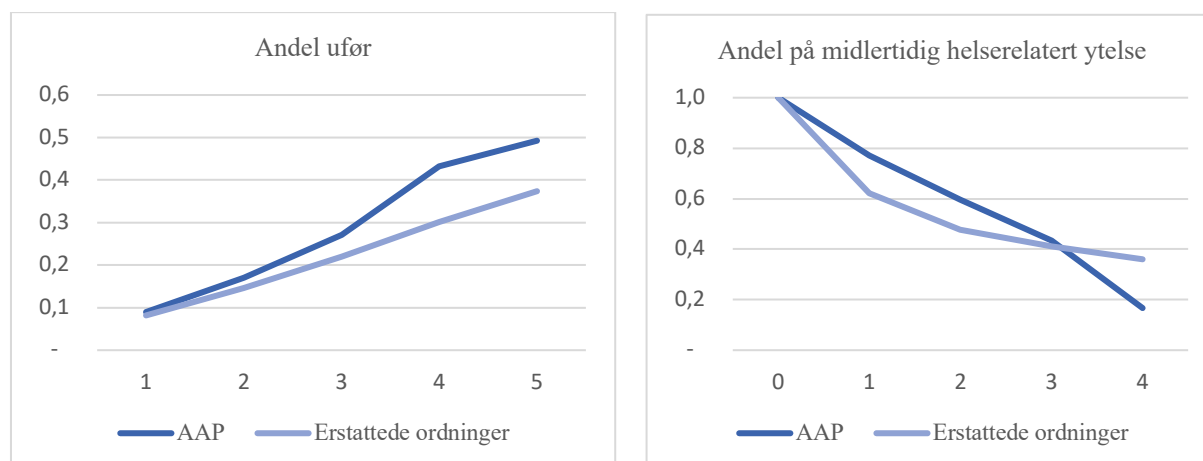
Merknad: Resultatene viser differansen i differansen for inntekt etter endt stønadsperiode, kontrollert for kjønn, gitt ulike kontrollvariabler. Standardfeil i parentes. ^a Høyest fullførte utdanning.

Resultatene for arbeidstimer må tolkes med varsomhet. Metoden for mål av arbeidstimer har endret seg mellom uthenting av dataen for de ulike gruppene. Innføringen av arbeidsavklaringspenger har gitt større utfall for menns antall arbeidstimer enn kvinners. Dette er et faktum for alle segmentene i befolkningen, vist i tabellen.

Resultater fra figur 8 viser at det var flere uføre blant de som fikk innvilget AAP i 2015, enn de innvilget en erstattet ordningen i 2005, fem år etter innvilgelse. Mm lag 50 prosent av mottakerne av AAP hadde da fått innvilget uføretrygd, mens den tilsvarende andelen var om lag 37 prosent for mottakere av de erstattede ordningene. Dette er ikke nødvendigvis negativt, da NAV ønsker å avklare hvorvidt noen kan jobbe eller ikke.

Uføre og mottakere av midlertidige helserelevante ytelser

Figur 8: Utvikling i andel ufør og andel mottakere av midlertidige helserelevante ytelser

Merknad: Andel på ordning observeres i årene 2005 – 2009 og 2015 til 2019. I 2010 ble de tidligere ordningene byttet ut, verdien for disse blir dermed null for 2010 og er derfor ikke tatt med. I 2005 og 2015 er andel mottakere lik 100% for begge gruppene. Andel ufør studeres i årene 2006 – 2010 for kontrollgruppen og 2016 – 2020 for behandlingsgruppen.

Andelen på midlertidige ytelser ser vi at naturligvis er en, i året gruppene ble innvilget (2005 og 2015). Flere mottakere av de erstattede ordningene ble avklart etter ett og to år, trolig på grunn av at varigheten på rehabiliteringsstønad var kortere enn den er for AAP. Etter tre år er andelen mottakere tilsvarende like, mens den i år 4 etter innvilgelse er andelen på midlertidige helserelevante ytelser høyere for mottakere av de erstattede ordningene. Til tross for at 4 år er gått etter innvilgelse er det fortsatt en del igjen på ytelsen i 2009 og 2019. På grunn av innføringen av AAP er det ikke mulig å se hvorvidt kontrollgruppen fortsetter på respektiv ordning, sett at de avvikles. Årsaker til at mottakerne fortsatt er mottakere av den tidsbegrensede ordningen fire år etter innvilgelse, kan være at de ikke er blitt avklart enda, eller

at de kan ha fått forlenget stønadsperiode. En annen mulighet er at de har gått ut og inn av ytelsen og derfor ikke har nådd sin maksimale stønadsperiode.

9. Diskusjon

Resultatene i analysen viser at mottakere av arbeidsavklaringspenger, i større grad enn mottakere av de erstattede ordningene kommer i, eller tilbake i arbeid etter endt stønadsperiode. Mottakere av arbeidsavklaringspenger kommer også bedre ut i form av høyere inntekt og antall arbeidstimer 5 år etter innvilgelse. Hvorvidt det er fordi ordningen er blitt mer tilpasset og effektiv er ikke lett å avgjøre. Ulik seleksjon inn på ytelsene gjør det vanskelig å avgjøre hvorvidt endringene er et resultat av at gruppene er ulike, eller at det faktisk er en effekt av innføringen. Resultatene stemmer overens med det Kann og Kristoffersen (2014) finner i sin artikkel Arbeidsavklaringspenger – et venterom for uføretrygdede. Der finner de at nye mottakere av AAP skiller seg positivt ut, i forhold til mottakere som ble overført til AAP fra tidligere ordninger.

I tillegg til at flere kommer i arbeid, viser resultatene at flere får innvilget varig uføretrygd. Det er i hovedsak to veier ut av en midlertidig helserelatert ytelse, nemlig ut i arbeid eller inn på varig uføretrygd (Kann et al., 2016b). Det er mulig å jobbe noe på uføretrygd, i resultatene vil derfor ikke det ene utfallet, nødvendigvis utelukke det andre. Det at flere er avklart, kan dog være et godt tegn, da hovedmålet med ordningene er å få mottakerne avklart. Det er ikke et mål i seg selv å holde folk som ikke burde jobbe, i arbeid. Det kan virke som en belastning å være stønadsmottaker av en midlertidig helserelatert ytelse, og å være det over en lang periode kan ha negative virkninger. Det kan medføre utenforskap og gjøre veien tilbake til arbeid vanskeligere (Kann & Sutterud, 2017).

Da arbeidsavklaringspenger ble innført, skulle ytelsen ha samme målgruppe som de erstattede ordningene, men grunnet et nedtonet sykdomsvilkår, som krav for innpass på ytelsen skiller nye og gamle mottakere av midlertidige helserelaterte ytelser, seg noe ut. Det må tas hensyn til at seleksjonen inn til ordningene er noe forskjellig. Dersom regresjon hadde vært mulig å gjennomføre, hadde trolig effekten av ulike forklaringsvariabler fanget opp noen av forskjellene, slik at effekten av innføringen ville blitt noe mindre. Regresjon hadde ikke løst problemet vårt hundre prosent, da det ikke kunne gjort noe med antagelsen om felles trend. Regresjon kunne dog sagt noe om effekten kontrollert for andre forklaringsvariabler, og derfor trolig gitt et mer presist estimat. I tillegg ville en regresjon kunne sagt noe om signifikansnivå, slik at en lettere kan si noe om sannsynligheten for effekt.

På grunn av begrensninger som følge av seleksjonsproblemet er det vanskelig å fastsette en sikker årsakssammenheng mellom innføringen av arbeidsavklaringspenger og andelen som er i arbeid fem år etter innvielse av en midlertidig helserelatert ytelse. Dersom det ikke hadde vært et seleksjonsproblem og gruppene dermed hadde vært heterogene, hadde det vært mulig å måle den kausale effekten mellom innføringen av AAP og arbeidstilbudet.

Eksogene sjokk som konjunktursvingninger er det vanskelig å kontrollere for i min analyse. Gitt at ordningene har gyldighetsperioder på forskjellige tidspunkt er det vanlig å ta høyde for faktorer som dette. At arbeidsledigheten er høy, som følge av finanskrisen i 2009, påvirker trolig andelen i arbeid for mottakerne av de erstattede ordningene negativt. Når arbeidsledigheten er høy vil det generelt være vanskelig for folk å skaffe arbeid, dette gjelder ikke minst de som er mottakere av midlertidige helserelaterte ytelser. Karakteristikk som liten arbeidstilknytning og lav grad av utdanning, relativt til befolkningen, gjør gruppen mindre kvalifisert til en rekke jobber relativt til andre. De mest sårbare vil derfor få større problemer under konjunktursvingninger generelt, enn den øvrige befolkningen (Hansen & Lorentzen, 2019).

Effektene gitt ulike forklaringsvariabler i analysen er vanskelig å isolere, fordi det ikke har vært mulig å gjennomføre en regresjon med analyseverktøyet jeg benyttet. Resultatene består derfor ikke av koeffisienter som isolerer effekten til forklaringsvariabler, men utvalgsgjennomsnitt. Det er derfor vanskelig å si om forklaringsvariablene påvirker utvalgene forskjellig. Siden det ble gjennomført en manuell utregning av diff-i-diff estimatene i analysen, er det heller ikke kontrollert for mange forklaringsvariabler samtidig. Trolig er det flere variabler som påvirker utfallet enn de som er tatt med i analysen. Dette kan bety at analysen står ovenfor et utelatt variabelt problem. Effekten av innføringen er derfor trolig over – eller underestimert.

Arbeidsavklaringspenger og andre trygdeytelser er i stadig endring for å øke effektiviteten til ytelsene. AAP har nå, siden 2018 hatt en maksimal lengde på 3 år, for å unngå at mottakere blir værende på ytelsen i for lang tid. I tillegg er det blitt gjennomført innstramminger rundt kompensasjonsgrad for unge (Kann & Grønlien, 2021). Denne regelendring er blitt gjort for å rette opp i uhellig selektering i på AAP gitt økonomiske insentivene til å velge denne ytelsen fremfor ander. Å forbedre ytelser gitt ulike funn i litteratur og forskning er årsaken til at det er nyttig å studere og forske på reformer og regelendringer. Til tross for at vi i resultatene har sett en positiv trend, støtter analysen opp under regelendringen som er blitt gjort.

10. Konklusjon

Hovedfokuset i denne masteroppgaven har vært å se på hvorvidt innføringen av arbeidsavklaringspenger medførte en endring i hvor mange som returnerte til eller startet i arbeid, sammenlignet med de erstattede ordningene. Resultatene fra analysen tyder på at flere kommer i arbeid etter mottak av AAP, i forhold til det som var tilfellet for mottakere av de erstattede ordningene ti år tidligere. Mottakere av AAP har også en høyere økning i inntekt og avtalte arbeidstimer, enn tilsvarende for kontrollgruppen.

I tillegg til større endring i arbeidsandel, inntekt og antall timer arbeidet, viser resultatene at flere mottakere av AAP har fått innvilget uføretrygd fem år etter innvilgelse av en helserelatert midlertidig ytelse. Det er ikke i NAV sin hensikt å sette noen i arbeid, som ikke har noe der å gjøre. Det at flere er avklart fem år etter innvilgelse i behandlingsgruppen, fremfor kontrollgruppen kan tyde på at arbeidsavklaringspenger har vært bedre på å avklare mottakere.

I utgangspunktet er det usikkerhet knyttet til å estimere størrelser som lønnsinntekter og arbeidsdeltakelse. Kontrollvariabler som kjønn og utdanningsnivå er ofte korrelert, i tillegg til at utelatte variabler som ikke er kvantifiserbare, som for eksempel personlige evner eller motivasjon, potensielt kan ha stor forklaringskraft. Med innføringen av arbeidsavklaringspenger endret inntaksgrunnlaget seg noe, til tross for at det var et mål å nå ut til samme målgruppe som de erstattede ordningene. Siden inntaket endret seg noe, og at karakteristikken for mottakere av AAP og de erstattede ordningene derfor er noe forskjellige. Det vil ikke da være mulig å utelukke faktumet at forskjellen i karakteristikker kan være med å påvirke de ulike utfallene.

Seleksjonsproblemer har vært det som har gjort denne analysen vanskeligst å gjennomføre. Dersom mottakerne av utvalgene hadde hatt lik karakteristikker og lik sannsynlighet for arbeid i utgangspunktet, ville det hjulpet i veien til å finne en kausal effekt. Til femtiden hadde det derfor hadde vært fint om en rigget reformer slik at det ikke blir seleksjonsproblemer. På den måten ville vært lettere å evaluere effektene av reformer. Som presisert innledningsvis, vil en høy arbeidsdeltakelse ha mye å si for landets fremtidige velstandsnivå, sett at arbeidskraften er vår største ressurs. Effektive ytelser og et inkluderende arbeidsmiljø vil derfor være viktig i tiden fremover.

Litteraturliste

- Angrist, J. D., & Pischke, J.-S. (2008). *Mostly harmless econometrics*. Princeton university press.
- Askildsen, J. E., Bratberg, E., & Nilsen, Ø. A. (2005). Unemployment, labor force composition and sickness absence: a panel data study. *Health economics*, *14*(11), 1087-1101. <https://doi.org/10.1002/hec.994>
- Autor, D. H., & Duggan, M. G. (2003). The rise in the disability rolls and the decline in unemployment. *The Quarterly Journal of Economics*, *118*(1), 157-206. <https://doi.org/10.1162/00335530360535171>
- Ballo, J. G. (2019). Microdata. no: Ny teknologi gir forskere umiddelbar tilgang til norske registerdata. *Tidsskrift for samfunnsforskning*, *60*(4), 398-408. <https://doi.org/1018261/issn.1504-291X-2019-04-04>
- Borjas, G. J. (2020). *Labor economics*. McGraw-Hill Education.
- Bragstad, T. (2009). Tidsbegrenset uførestønad – evaluering fire år etter innføring. *NAV-rapport 3/2009*. Hentet fra <https://www.nav.no/no/nav-og-samfunn/kunnskap/analyser-fra-nav/nav-rapportserie/nav-rapporter/tidsbegrenset-uforestonad-evaluering-fire-ar-etter>
- Bragstad, T., & Hauge, L. (2008). Geografisk variasjon i uførepensjonering 1997-2004. *NAV-repport. Volume, 4*. Hentet fra <https://www.nav.no/no/nav-og-samfunn/kunnskap/analyser-fra-nav/nav-rapportserie/nav-rapporter/geografisk-variasjon-i-uforepensjonering-1997-2004>
- Bratberg, E., & Risa, A. E. (2000). Insentivvirkninger i helserelevante stønadsordninger. *Rapport skrevet på oppdrag av Sosial-og Helsedepartementet*, *30*. <https://doi.org/10.18261/issn.2464-3378-2018-04-03>
- Dahl, G. B., & Gielen, A. C. (2021). Intergenerational spillovers in disability insurance. *American Economic Journal: Applied Economics*, *13*(2), 116-150. <https://doi.org/10.1257/app.20190544>
- Lov om folketrygd (folketrygdloven), (1997). Hentet fra <https://lovdata.no/dokument/NL/lov/1997-02-28-19>
- Gjersøe, H. M. (2016). Regulating inflow or outflow: a comparison of the work capability assessments in the UK and Norway. *Journal of Social Policy*, *45*(1), 141-158. <https://doi.org/10.1017/S0047279415000471>
- Hansen, H. T., & Lorentzen, T. (2019). Work and welfare - state trajectories in Norway over two decades: Has the goal of getting more people into work been achieved?

- International Journal of Social Welfare*, 28(3), 246-259.
<https://doi.org/10.1111/ijsw.12354>
- Kann, Kristoffersen, & Thune. (2013). Arbeidsavklaringspenger – gjennomstrømming og avgang fra ordningen. *Arbeid og velferd*, 1, 41-57. Hentet fra <https://www.nav.no/no/nav-og-samfunn/kunnskap/analyser-fra-nav/arbeid-og-velferd/arbeid-og-velferd/arbeidsavklaringspenger-gjennomstromming-og-avgang>
- Kann, I. C., & Grønlien, E. (2021). Midlertidige helserelevante ytelser til unge - har vi misforstått utviklingen? . Hentet fra *Arbeid og velferd*, nr.1-2021.
<https://www.nav.no/no/nav-og-samfunn/kunnskap/analyser-fra-nav/arbeid-og-velferd/arbeid-og-velferd/arbeid-og-velferd-nr.1-2021/Midlertidige%20helserelevante%20ytelser%20til%20unge%20-%20har%20vi%20misforstått%20utviklingen>
- Kann, I. C., & Kristoffersen, P. (2014). Arbeidsavklaringspenger – et venterom for uførepensjon? *Arbeid og velferd*, 2. Hentet fra <https://www.nav.no/no/nav-og-samfunn/kunnskap/analyser-fra-nav/arbeid-og-velferd/arbeid-og-velferd/arbeidsavklaringspenger-et-venterom-for-uforepensjon>
- Kann, I. C., & Kristoffersen, P. (2015). Arbeidsavklaringspenger - helt forskjellig fra forløperne. *Arbeid og velferd*(3). Hentet fra <https://www.nav.no/no/nav-og-samfunn/kunnskap/analyser-fra-nav/arbeid-og-velferd/arbeid-og-velferd/arbeidsavklaringspenger-helt-forskjellig-fra-forloperne>
- Kann, I. C., & Sutterud, L. (2017). Utenforskap og trygdeordningens rolle: sikkerhetsnett eller hvilepute? *Arbeid og velferd*, 3, 59 - 79. Hentet fra https://arbeidogvelferd.nav.no/journal/2017/3/m-43/Utenforskap_og_trygdeordningenes_rolle:_sikkerhetsnett_eller_hvilepute
- Kann, I. C., Yin, J., & Kristoffersen, P. (2016a). Arbeidsavklaringspenger – utviklingen i hvem som kommer inn *Arbeid og velferd* 2(2016), 63-76. Hentet fra <https://www.nav.no/no/nav-og-samfunn/kunnskap/analyser-fra-nav/arbeid-og-velferd/arbeid-og-velferd/arbeidsavklaringspenger-utviklingen-i-hvem-som-kommer-inn>
- Kann, I. C., Yin, J., & Kristoffersen, P. (2016b). Fra arbeidsavklaringspenger til arbeid *Arbeid og velferd*, 2, 77-92. Hentet fra <https://www.nav.no/no/nav-og-samfunn/kunnskap/analyser-fra-nav/arbeid-og-velferd/arbeid-og-velferd/fra-arbeidsavklaringspenger-til-arbeid>

- Kostol, A. R., & Mogstad, M. (2014). How financial incentives induce disability insurance recipients to return to work. *American Economic Review*, *104*(2), 624-655.
<https://doi.org/10.1257/aer.104.2.624>
- Lamøy, E., & Myhre, A. (2021). Mulig samfunnsgevinst av arbeid fremfor uføretrygd. *Arbeid og velferd*, *2*. Hentet fra https://arbeidogvelferd.nav.no/journal/2021/2/m-4136/Mulig_samfunnsgevinst_av_arbeid_fremfor_uføretrygd
- Lande, S. (2014). Arbeidsavklaringspenger - Mottakere overført fra tidligere ordninger *Arbeid og velferd*, *2*(2014), 89-100. Hentet fra <https://www.nav.no/no/nav-og-samfunn/kunnskap/analyser-fra-nav/arbeid-og-velferd/arbeid-og-velferd/arbeidsavklaringspenger-mottakere-overfort-fra-tidligere-ordninger>
- Mandal, R., Ofte, H., Jensen, C., & Ose, S. (2015). Hvordan fungerer arbeidsavklaringspenger som ytelse og ordning. *Trondheim: Sintef*. Hentet fra <https://www.nav.no/no/nav-og-samfunn/kunnskap/forskningsrapporter-og-evalueringer-finansiert-av-nav/navs-tiltak-og-virkemidler-rapportarkiv/hvordan-fungerer-arbeidsavklaringspenger-som-ytelse-og-ordning>
- Meld. St. 9 (2006-2007). (2006 - 2007). *Arbeid, velferd og inkudering*. Hentet fra <https://www.regjeringen.no/no/dokumenter/stmeld-nr-9-2006-2007-/id432894/>
- Meld. St. 39 (1991-1992). (1991 - 1992). *Attføring og arbeid for yrkeshemmede. Sykepenger og uførepensjon (attføringsmeldingen)*. Hentet fra https://www.stortinget.no/no/Saker-og-publikasjoner/Stortingsforhandlinger/Lesevisning/?p=1991-92&paid=3&wid=c&psid=DIVL249&pgid=c_0145
- Microdata.no. (2021). *Ferske sysselsettingsdata hver måned*. Hentet 08.04.2022 fra <https://www.microdata.no/ferske-sysselsettingsdata-hver-maned/>
- Microdata.no. (2022a). *Brukermanual*. Hentet 04.02.2022 fra <https://www.microdata.no/brukermanual-for-microdata-no-oppdateret-per-januar-2022/>
- Microdata.no. (2022b). *Ofte stilte spørsmål*. Hentet 13.01.2022 fra <https://microdata.no/faq/>
- Microdata.no. (2022c). *Om microdata.no*. Hentet 13.01.2022 fra <https://microdata.no/about/>
- NAV. (2021a). *Arbeidsavklaringspenger*. Hentet 09.10.2021 fra <https://www.nav.no/aap#kort>
- NAV. (2021b). *Grunnbeløpet i folketrygden*. Hentet 09.10.2021 fra <https://www.nav.no/no/nav-og-samfunn/kontakt-nav/utbetalinger/grunnbelopet-i-folketrygden>

- NHO. (2022). *Fremtidens arbeidsliv*. Hentet 12.04.2022 fra <https://www.nho.no/publikasjoner/p/naringslivets-perspektivmelding/fremtidens-arbeidsliv/>
- NOU 2007: 4. (2007). *Ny uførestønad og ny uførepensjonering*. Hentet fra <https://www.regjeringen.no/no/dokumenter/nou-2007-4/id467193/?ch=1>
- OECD. (2010). *Sickness, disability and work: breaking the barriers. A synthesis of findings across OECD countries*. Hentet fra <https://doi.org/10.1787/9789264088856-en>
- OECD. (2019). *Economic Surveys Norway, December 2019*. Hentet fra <https://doi.org/10.1787/c217a266-en>
- Oslo Economics, & Frischsenteret. (2022). *Hvordan kan vi måle om NAV lykkes med å få flere i arbeid*. Hentet fra <https://www.nav.no/no/nav-og-samfunn/kunnskap/forskningsrapporter-og-evalueringer-finansiert-av-nav/andre-rapporter/hvordan-kan-vi-male-om-nav-lykkes-med-a-fa-flere-i-arbeid>
- Ot.prp. nr. 4. (2008-2009). *Om lov om endringer i folketrygdeloven og i enkelte andre lover (arbeidsavklaringspenger, arbeidsevnevurdering og aktivitetsplikt)*. Oslo: Arbeids- og inkluderingsdepartementet Hentet fra <https://www.regjeringen.no/no/dokumenter/otprp-nr-4-2008-2009-/id531652/>
- SSB. (2020). *Et historisk skifte: Snart flere eldre enn barn og unge*. Hentet 29.04.2022 fra <https://www.ssb.no/befolkning/artikler-og-publikasjoner/et-historisk-skifte-flere-eldre-enn>
- SSB. (2022a). *Befolkningens utdanningsnivå*. Hentet fra <https://www.ssb.no/statbank/table/08921/tableViewLayout1/>
- SSB. (2022b). *Innvandrere og norskfødte med innvandrerforeldre*. Hentet 08.03.2022 fra <https://www.ssb.no/befolkning/innvandrere/statistikk/innvandrere-og-norskfodte-med-innvandrerforeldre>
- SSB. (2022c). *Om datagrunnlaget for registerbasert sysselsettingsstatistikk*. Hentet fra <https://www.ssb.no/data-til-forskning/utlan-av-data-til-forskere/variabellister/a-ordningen/om-datagrunnlaget-for-registerbasert-sysselsettingsstatistikk>
- SSB. (2022d). *Tilgang til mikrodata* Hentet 12.01.2022 fra <https://www.ssb.no/data-til-forskning/utlan-av-data-til-forskere>
- Svele, A.-L. (2010). Arbeidsavklaringspenger – en ny ytelse fra folketrygden. *Tidsskrift for erstatningsrett, forsikringsrett og velferdsrett*, 7(01-02), 42-76. <https://doi.org/10.18261/ISSN2464-3386-2010-01-02-0>

Woolridge, J. M. (2016). *Introductory Econometrics: A Modern Approach* (Vol. 6). Cengage Learning.

Zaresani, A. (2018). Return-to-Work Policies and Labor Supply in Disability Insurance Programs. *AEA Papers and Proceedings*, 108, 272-276.
<https://doi.org/10.1257/pandp.20181047>